NUMMER 36 DONDERDAG 9 SEPTEMBER 1926 26STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

ADRES VOOR REDACTIE EN ABONNEMENTEN:
Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag
Telefoon 14519, Postgiro 14574

HOOFDVERTEGENWOORDIGER IN NED.-INDIË:
Mr. K. FAUSER, Tandjong Balei, Sumatra's Oostk.

Opgericht 21 Maart 1900
door Kolonel
G. E. V. L. VAN ZUYLEN

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang"

ADRES VOOR ADVERTENTIËN:
N.V. Drukkerij Ten Hagen, Nobelstraat 20, Den Haag
Telefoon 11987 en 11988, Postgiro 17280

BIJ CORRESPONDENTIE DEN NAAM VAN HET BLAD TE VERMELDEN

DIT BLAD LIGT TER RAADPLEGING EN LEZING OP DE LEESTAFELS DER OOST- EN WEST-INDISCHE MAILBOOTEN EN DER VOORNAAMSTE SOCIETEITEN, HOTELS, CAFE'S EN LEESINRICHTINGEN, ZOOWEL HIER TE LANDE ALS IN OOST- EN WEST-INDIË

DE CONTRIBUTIE ad f 5.- 's jaars minimum, voor het lidmaatschap dezer vereeniging, loopt voor hen die zich in het tijdvak van 1 October tot en met ultimo December opgeven tot en met ultimo December 1927. Zij ontvangen het „Kol. Weekblad" dus gratis gedurende het laatste kwartaal van dit jaar.

Die lastige, gevaarlijke Boegineezen!

door

M. CH. v. ROUVEROY v. NIEUWAAL.

Lezers, kent gij het woord „Kilacadmon"? De meesten uwer zeker niet, maar oud-cadetten uit mijn tijd weten, dat het eene omzetting is van *Kon. Mil. Acad.*, den naam van de sombere „broeikas", waarin jonge menschen werden opgeleid in militaire wetenschappen. Daarin werd hun heel wat geleerdheid bijgebracht om hen geschikt te maken voor het oorlogshandwerk, maar daarnaast bestond er gelegenheid om zich te oefenen in een vroolijker vak, de danskunst; dit behoorde niet onder de verplichte vakken, doch moest in de zeer weinige vrije uren worden beoefend. Al zijn er sedert heel wat jaren verstreken, toch herinner ik mij nog levendig onzen Mentor op dit gebied, een klein mannetje, dat ons allerlei bevallige passen met zijne dunne beentjes voordeed, onder het bestrijken van zijn vedel. Hoe hij er toe gekomen was Terpsichore tot zijne godin te kiezen, was ons een raadsel. Hij was n.l. in zijne jonge jaren korporaal geweest bij de artillerie van het Oost-Indische leger. In de danspauzen vertelde hij gaarne over zijne „exploits de guerre", waarnaar wij, jeugdige Marszonen, vooral zij, wier voorland Indië was, gretig luisterden.

Een onderwerp, waarover hij gaarne „uitpakte", was de „Bokkeneezen", zooals hij de „orang Boegis" noemde. *Dat* wàren toch zulke lastige, gevaarlijke snuiters! Driftig, wraakgierig en vlug met lans of kris, waren het heusch geen prettige menschen in den omgang.

Even weinig gunstig was vaak het oordeel over den Boeginees van onze latere collega's, die deze menschen onder hunne bevelen hadden. Ik wil dan ook wel bekennen, dat, toen het Legerbestuur mij als gewestelijk geniechef naar Makassar dirigeerde, deze plaatsing mij maar matig toelachte.

Maar, 't viel mee; vrij spoedig bleek mij, dat ook nu weer de duivel niet zoo zwart is, als hij wel wordt afgeschilderd. Bij de geniewerken had ik verscheidene Boegineezen in dienst, en ik kan gerust verklaren, dat ik met die menschen nooit eenige soesah gehad heb. Zeker, zoo gedwee en onderworpen als de Javaan (ten minste zooals deze *toen* was!) is de Boeginees niet; voor onrecht of ruwe behandeling is hij zeer gevoelig en vooral wat de vrouwen aangaat, kitteloorig. Maar dit pleit toch meer in zijn voor- dan in zijn nadeel!

Sprak ik bestuursambtenaren in de binnenlanden, dan luidde hun oordeel gewoonlijk niet ongunstig en vernam ik dikwijls voorbeelden van trouw en aanhankelijkheid als gevolg van eene vriendelijke en rechtvaardige behandeling.

Zoo'n geval uit eigen ondervinding wil ik eens vertellen.

Op Java had men ons verteld, dat goede bedien den te Makassar moeilijk te krijgen waren; wij cruteerden dus, vóór ons vertrek, daarheen paar Javaansche gedienstigen. Maar dat bleek spoedig eene vergissing te wezen: onze geïm teerde huisjongen kreeg verwonderlijk snel s in de nationale „balok" (gegist palmsap, w men een bittere houtsoort heeft laten trekken kwam dan daardoor „onder den invloed"; d was het heerschap liever lui dan moe en ha een beslisten afkeer van zeep. Dus dankten wij vriendelijk voor zijne verdere diensten. Zooals woonlijk geraakte dit oneervol ontslag al vrij dig op „de plaats" bekend en zoo kwam er paar dagen later een liefhebber voor de vaca

Wij lagen na den middagdut, op luierstoelen de achtergalerij, van een kopje thee te genieten

Daar komt een net en proper gekleede inla ons erf opwandelen, hij groet beleefd en biedt zijne diensten aan. Ik zag terstond, dat hij Boegis was!

Men zegt wel eens, dat de man het recht van leelijk te zijn, maar onze prospectieve jongen maakte van dat recht schromelijk misb Daarenboven lag er een norsche, onaangename op z'n gezicht, zoodat, hoewel de man op onze gen bevredigende antwoorden gaf, ik mij niet weerhouden uit te roepen: „Vrouw, neem den niet: wat 'n boeventronie!" Om onze weigering te verzachten, boden we hem een loon aan, dan in dien tijd als standaard werd aangeno

Teleurgesteld trok hij af.

Maar ziet, den volgenden dag kwam hij zoo terug en verklaarde toch gaarne bij ons in dien willen komen! Daar zaten we vast! Fatsoens besloten wij het er dan maar op te wagen; na lijk bepaalden wij zijn loon toen op het vo plaatselijk gebruik geldende.

En geen dag hebben we er spijt over gevoel

Bijna drie jaren lang heeft onze brave Djipin gediend, met een trouw, eene eerlijkheid en hankelijkheid, als we in een tijdsverloop van tig jaren nog nooit van een inlandschen bed ondervonden.

Weldra kreeg ik berouw van mijn weinig vle oordeel bij onze eerste ontmoeting, te meer het ons spoedig bleek, dat de man redelijk landsch verstond! Rancuneus was hij dus baar niet, integendeel, want uit alles bleek, da hart had voor zijne njonja en zijnen toewan gemerkt lette hij op al onze gewoonten en gewo tjes en richtte zich geheel daarnaar. 't Was in onze oogen onze wenschen kon lezen. Een op de hoogte van zijn werk, verrichtte hij dit gend, vlug en nauwgezet. Nooit behoefde hij iets te worden herinnerd; hij was steeds even komend en gewillig, zonder een spoor van sla heid. Zindelijk en proper als hij was, bedien ons aan tafel nooit, zonder zich aan de put te hebben gesiramd en een helder pak te he aangetrokken. Kregen we avondbezoek, dan hij op in „pakejan deftig"! Helder witte b zwart jasje, waarover een gouden(?) horlogek bengelde, de hoofddoek keurig geplooid, een „ als een schort om de lendenen. Op een tafeltje terzijde, werden glaswerk en minoeman gereed zet; werd hem gezegd: „Djipin, zóóvele wh soda's, zóóvele paitjes of glazen port", dan vuld de glazen en bracht ze netjes bij de bezoekers

Deden wij onzen middagdut, hij zorgde da niet werd gestoord; hoorde hij lawaai, da hij er terstond op af en gaf den rustverstoor een fermen uitbrander. Werd er op den weg ons huis leven gemaakt, hij er dadelijk op af een stortvloed van bestraffende woorden, met geratel van nr-klanken, waaraan de landstaal rijk is.

Toen onze „djait" haar „lepas" had gevr presenteerde hij zijne wederhelft, eene Batavia

schoone, voor de vacature; deze maakte een bizonder gunstigen indruk, zat keurig en kleurig in haar plunje en werd dus terstond aangenomen. Natuurlijk nam zij haren intrek in de kamer van haren echtvriend. Wie het gewone interieur van zoo'n „kamar-djongos" kent, zoude verbaasd gestaan hebben over Djipin's home. Er stonden stoelen en tafels als bij een Europeaan, een rotanmat dekte den tegelvloer, eene hanglamp bezorgde de verlichting en aan den muur prijkten een aantal gekleurde en ongekleurde prenten. Op den grond zat hij nooit; eten met de hand uit een pisangblad! Neen, daarvoor bedankte hij; als een „blanda" met lepel, vork en mes en uit een bord, dat smaakte hem beter.

Aan kinderen bezat hij eene stiefdochter, eene beauté eerste klasse, ook in Europeesche oogen, en een eigen zoontje, een alleraardigst ventje van 4 of 5 jaar. Voor dit kind was hij zeer streng, maar op verstandige wijze en vol genegenheid. Hoewel de man nooit in boeken over paedagogiek had geneusd, ging hij blijkbaar uit van het gezonde (maar tegenwoordig voor ouderwetsch gehouden) principe: het eerste, dat een kind behoort te leeren is: gehoorzaamheid.

Op zekeren dag liep hij een wond aan een voetzool op; hoewel hij blijkbaar hevige pijn uitstond, deed hij trouw zijn werk, maar toen er een ferm gezwel ontstond, ging het niet meer.

„Kom, ik zal er den dokter maar eens bij halen", stelde ik voor.

„O, trima kassi, toewan, geen dokter; die zou er misschien in snijden" (iets waaraan de meeste inlanders een broertje dood hebben!)

„Ja, dat zal er wel opzitten, maar dan ben je ook spoedig genezen."

Geen kwestie van, geen mes. Maar wat ik liever zoude hebben, dat is openprikken met eene „doerie." Als „njonja" dat zoude willen doen. Ja, njonja was daartoe bereid.

Nadat het primitieve chirurgische instrument flink gewasschen en gedesinfecteerd was geworden, onderging de patient met een hevig benauwd gezicht de operatie. Door de daarop volgende behandeling, met inachtname van de grootste zindelijkheid, kwam de zaak vrij spoedig in orde. Het was roerend te zien, hoe hartgrondig dankbaar de ex-patient zijne njonja was.

Had hij eene heilige vrees voor Europeesche geneesheeren met hunne messen, niet minder afkeerig was hij van gefotografeerd te worden. Wij hadden te Makassar zoo'n puik stelletje dienende geesten, dat ik daarvan gaarne een groep-kiekje had genomen, maar dat was mis!

Onze brave Djipin was er niet toe te krijgen voor de rarekiek te gaan staan. Als hij nu maar zeker wist, dat zijn conterfeitsel nooit onder de oogen van anderen, behalve van toewan en njonja, zoude komen! Want, meende hij, wil iemand mij kwaad doen, dan zou deze zulks kunnen met behulp van zijn portret (een bijgeloof, dat ook elders voorkomt, zelfs onder z.g. „beschaafde" volkeren).

De bediendenloonen waren te Makassar vrij hoog, zoodat het echtpaar Djipin elke maand een aardigen duit in handen kreeg, maar op het stuk van geld zijn inlanders over het algemeen als groote kinderen. Het mooie echtelijke maandgeld was dan ook in den regel al spoedig schoon op. Dit vonden we erg jammer. Met een zoet lijntje wisten wij Djipin tot sparen te brengen. Elke maand deed hij zelf een zeker bedrag in een spaarbusje, en lieten wij hem telkens den inhoud controleeren. Het duurde niet lang of er bleek ruim honderd gulden in te zijn! Groote oogen en een blijde lach bij het zien van dit resultaat! Ja, de njonja had hem toch wel een goeden raad gegeven, erkende hij gulweg. Voor de eerste maal in zijn leven gevoelde hij zich „kapitalist"!

Bij ons vertrek bracht hij onzen geheelen inboedel voor de vendutie keurig in orde; bij deze gelegenheid bewees hij eene specialiteit in het politoeren te zijn.

Dolgaarne hadden wij hem naar onze nieuwe standplaats op Java medegenomen, doch zijne gehechtheid aan zijn geboortegrond was hem te machtig, maar de scheiding greep hem toch sterk aan. Hij deed ons uitgeleide tot aan boord van onzen stoomer en hield zich lang goed. Maar toen de sirene begon te huilen, het aangrijpende sein, waarmede alle niet-passagiers werden uitgenoodigd het schip te verlaten, was het met zijne zelfbeheersching gedaan: hij greep onze handen, kuste die eenige malen en barstte in snikken uit.

Lezer, die in Indië geweest zijt, hoe dikwijls hebt gij een inlander zien schreien? Gij kunt dan begrijpen, hoe hevig de scheiding onzen braven getrouwe aanpakte.

Nooit, nooit, verklaarde hij, wilde hij weder als huisbediende dienen, want zulk een toewan en njonja kreeg hij immers nooit weer. En hij hield woord: ondanks talrijke aanbiedingen van goede en gemakkelijke diensten, met hoog loon, bleef hij vast bij zijn besluit. Van het opgespaarde geld richtte hij een flinke „warong" op. Tot vijf jaren na ons vertrek, vernamen wij van eene te Makassar achtergebleven kennis, dat hij zijn woord gestand had gedaan.

Of hij nog in het rijk der levenden is?......

Naamlijst van in de Indiën verblijfhoudende personen, die ter gelegenheid van den verjaardag van H. M. de Koningin een onderscheiding ontvingen.

Ofschoon de lezers van het K. W. mogelijk reeds door middel van de dagbladen vernamen aan welke personen die in de Indiën vertoeven onderscheidingen zijn toegekend bij gelegenheid van den verjaardag van H. M. de Koningin op 31 Augustus, laten we die opgave hier nogmaals afdrukken.

Door eene *overzichtelijke* rangschikking van de namen der geridderden — welke de bladen uit den aard der zaak niet gaven — zal o.i. die nieuwe opsomming meer aandacht trekken en daardoor beter tot haar recht komen.

I. OOST-INDIË.

Ridder in de Orde van den Ned. Leeuw.

A. Europeanen.

Mr. A. Neytzell de Wilde, voorzitter van den Volksraad.
Mr. Dr. D. Rutgers, directeur van Justitie.
Mr. M. M. Taytelbaum, raadsheer in het Hooggerechtshof.
Mr. P. F. K. Faber, raadsheer in het Hooggerechtshof.
Mr. A. G. Vreede, hoofd van het Kantoor van Arbeid.
A. H. Maas Geesteranus, directeur van Binnenlandsch Bestuur.
P. E. Moolenburgh, resident van Bali en Lombok.
J. H. Doeve, resident van Kediri.
P. de Man, onderdirecteur van het departement van Onderwijs en Eeredienst.
J. H. I. le Cocq d'Armandville, generaal-majoor, inspecteur der infanterie.
W. A. Blitz, generaal-majoor, inspecteur der artillerie.
Ir. P. Hövig, wd. directeur van Gouvernementsbedrijven, oud-hoofd van den dienst van den mijnbouw.
J. G. Hoekman, onderdirecteur van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel.
Prof. Mr. A. H. J. M. van Kan, hoogleeraar aan de Rechtshoogeschool.
D. Crommelin, oud-zendingsconsul in Nederlandsch-Indië te Weltevreden.
G. M. Wigman, hoofd van den post-, telegraaf- en telefoondienst.

H.H. SECRETARISSEN der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen die in aanmerking komen voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

B. Indonesiërs.

Sjarif Mohamad ibnoel Marhoem Soelthan Sjarif Joesoef, sultan van Pontianak.

Broeder in de Orde van den Ned. Leeuw.

A. Europeanen.

P. Penningh, agent van het Bijbelgenootschap te Bandoeng.
D. J. Haaxman, hoofdopnemer bij het Boschwezen.

B. Indonesiërs.

J. S. Lopulalan, 1e commies bij den Post-, Telegr. en Telefoondienst.

Officier in de Orde van Oranje Nassau.

A. Europeanen.

H. C. Kerkkamp, lid van den Volksraad (bij bevordering).
A. J. Schabeek, inspecteur, onderhoofd bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen (bij bevordering).
A. H. F. W. Ockerse, inspecteur van het gevangeniswezen.
J. Jansen, inspecteur van Financiën 1ste klasse, hoofd der inspectie Soerabaja.
P. C. A. van Lith, assistent-resident van Makassar.
J. W. Meijer Ranneft, ass.-resident van Pati.
H. Mouw, adviseur, hoofd van den dienst der Chineesche zaken.
W. I. F. Stortenbeker, laatstelijk tijdelijk waarnemend medisch adviseur bij het hoofdkantoor van den dienst der volksgezondheid.
Ds. W. F. Breijer, predikant bij de Evangelische gemeente te Batavia.
Pastoor Dr. J. M. H. Neijens, missionaris in het Apostolisch vicariaat van Nieuw-Guinea.
J. H. Edelman, inspecteur van het Europeesch onderwijs met buitenlandsch verlof.
Dr. P. J. S. Cramer, directeur van het algemeen proefstation voor den landbouw.
E. G. Wesselink, oud-directeur van de Koninklijke Paketvaart Maatschappij.
E. Velds, secretaris van het Departement der Burgerlijke Openbare Werken.
Ir. Mr. J. A. M. van Buuren, onderhoofd van de afdeeling havenwezen van het Departement der Burgerlijke Openbare Werken.
D. A. van Ringelestein, hoofd van het bedrijf bij den post-, telegraaf- en telefoondienst.
Ch. J. Cohen, secretaris van het Departement der Marine.
A. K. Nanning, gepensionneerd luitenant-kolonel der infanterie te Bandoeng?
I. P. L. Bouwman, majoor der militaire administratie met buitenlandsch verlof.

B. Indonesiërs.

Mas Ngabehi Dwidjosewojo, lid van den Volksraad (bij bevordering).
Raden Adipati Ario Kertoamiprodjo, regent van [illegible]asan.
Pangeran Ario Mangkoediningrat, majoor bij den generalen staf van het O.-I. leger te Soerakarta.
F. Laoh, lid van den Volksraad.

Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

A. Europeanen.

A. Heymans, expediteur bij de Algemeene Secretarie te Buitenzorg.
Mr. L. Einthoven, substituut-officier van justitie bij den Raad van Justitie te Batavia.
J. A. Waleson, algemeen ontvanger der 1ste klasse.
J. A. H. van Rhee, controleur voor de belastingen.
M. van Rhijn, controleur 1ste klasse bij het Binnenlandsch Bestuur in de Buitengewesten.
Mr. H. Fievez de Malines van Ginkel, controleur 1ste klasse bij het Binnenlandsch Bestuur op Java en Madoera.
J. Russer, waarnemend ongediplomeerd gezaghebber 1ste klasse bij het Binnenlandsch Bestuur.
J. H. Letteboer, hulpprediker, waarnemend predikant te Magelang.
A. Hueting, zendeling te Leksoela (Boeroe).
Mevrouw J. Kater—Ligtvoet, waarnemend inspectrice van het onderwijs in huishoudelijke vakken.
Mejuffrouw C. M. F. Pompe van Meerdervoort (mère Clémence), overste der eerwaarde zusters Ursulinen te Weltevreden.
Mejuffrouw E. Hulzebos, verpleegster te Modjowarno.
J. Brussaard, hoofd van de ambachtsschool voor inlanders te Semarang.
L. K. Ph. Münch, administrateur van de suikeronderneming Kemanglen.
J. W. Folkersma, hoofd-administrateur der N.V. Landbouw Maatschappij „Oud Djember".
C. A. d'Hanens, werktuigkundige bij de Staatsspoor- en tramwegen.
J. van Weerden, hoofdstationschef bij de Staatsspoor- en tramwegen.
Jhr. J. Th. Goldman jr., technisch ambtenaar bij den dienst van den mijnbouw.
J. C. Lagaay, gezaghebber bij de Gouvernementsmarine.
A. B. Gelpke, havenmeester 1ste klasse.
C. F. A. Moorrees, kapitein van den generalen staf, gedetacheerd bij het Departement van Koloniën.
J. G. K. Kemmerling, kapitein der infanterie.
P. L. A. Hamburg, hoofd van den instrumentmakerswinkel bij den Topografischen Dienst.

B. Indonesiërs.

Mas Soerohamiprodjo, patih van Salatiga.
Thung Tjoen Pok, Chineesch particulier te Buitenzorg.
B. Manuhutu, hoofdcommies bij de irrigatie-afdeeling Pekalen-Sampean.

B. WEST-INDIË.

Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

A. J. C. van der Feen jr., districtscommissaris van Beneden-Commewijne in Suriname.
J. R. C. Gonggrijp, beheerder van de plantage Clevia, oud-lid van de Koloniale Staten van Suriname.
H. F. Esser, referendaris ter Gouvernementssecretarie te Paramaribo.
A. K. Valk, landraad op St. Eustatius (Curaçao).
D. Molenkamp, hoofd van den dienst der draadlooze telegrafie in Curaçao.

Receptie bij den Landvoogd op 31 Augustus.

Rede van den Voorzitter van den Volksraad.

Bij het openbaar gehoor, dat de landvoogd ter gelegenheid van den verjaardag van H. M. de Koningin verleende, heeft de voorzitter van den Volksraad, mr. A. Neytzell de Wilde, een toespraak gehouden, waarin hij er op wees, dat 's landvoogds zware taak thans een einde neemt. Zijn opvolger is benoemd, die, naar men meent, een nieuwen koers zal nemen en overgaan tot het hervatten van maatregelen voor een krachtige economische ontwikkeling. Vooral voor de buitengewesten bestaat de mogelijkheid van een krachtige hervatting. De nieuwe koers is ingeluid door het financieele beleid van mr. Fock, waaraan zeker in vele opzichten zal moeten worden vastgehouden.

Wat in het buitenland is gebeurd ten gevolge van de inflatie stemt tot nadenken en tot dankbaarheid tegenover hen, die tijdig dit groote gevaar voor Indië hebben onderkend en afgewend.

„Excellentie", aldus vervolgde spreker, „de feest- dag naar het landvoogdelijk paleis voert, is bewust of onbewust het gevoel, dat wij samenwerken

de schoone taak der ontwikkeling van Indië, welke taak onder de nieuwe staatsinrichting en bestuurshervorming weldra hoofdzakelijk plaatselijk zal berusten bij autonome lichamen en centraal bij den landvoogd in samenwerking met de volksvertegenwoordiging".

Spreker eindigde met tot den gouverneur-generaal het verzoek te richten de gelukwenschen over te brengen aan onze Vorstin en bij H. M. de tolk te willen zijn van de gevoelens van aanhankelijkheid en trouw der bewoners van Ned.-Indië.

Antwoord van den Gouverneur Generaal.

De landvoogd antwoordde met de hoop uit te spreken, dat de dag van heden een vernieuwd bewijs moge zijn, hoe de Nederlandsch-Indische onderdanen zich gelukkig achten, te leven onder het opperbestuur van Koningin Wilhelmina.

Bij den terugblik op het afgeloopen jaar zeide mr. Fock, dat het optreden van de Koningin na den ernstigen watersnood, grooten eerbied en bijzondere bewondering hebben afgedwongen. De Koningin heeft toen de felle barre koude der winterdagen getrotseerd. De belangen der Nederl.-Indische onderdanen liggen Koningin Wilhelmina even na aan het hart als die der in Nederland wonenden. De Koningin heeft steeds de belofte, die Koning Willem I in Augustus 1816 heeft afgelegd, voor oogen gehouden, om Indië rechtvaardig, billijk, mild en doelmatig te regeeren.

De toestand van Ned.-Indië en van de Ned.-Indische bevolking vertoont in het laatste jaar vooruitgang op verschillend gebied. Vele gunstige omstandigheden hebben zich voorgedaan. De Regeering blijft den stoffelijken vooruitgang bevorderen, steeds er naar strevend het volk en de Indische maatschappij geestelijk en zedelijk meer te verheffen.

Mr. Fock eindigde met het uitbrengen van heilwenschen voor de Koningin en de Koninklijke familie, waarmede door alle aanwezigen werd ingestemd.

(Vaderland).

De XVe Jaarbeurs te Utrecht.

Als naar gewoonte ontving de Redactie van het Koloniaal Weekblad ook ditmaal eene uitnoodiging voor de opening der Jaarbeurs. Steeds gaat daaraan vooraf, ter vergemakkelijking van de taak der Pers, eene belangwekkende verhandeling van den Secretaris-Generaal, den heer Graadt van Roggen, die daarin den stand der Beurs aangeeft en tevens een blik doet werpen op den stand van handel en industrie in het algemeen. Wat nu de koloniale inzending betreft, voor welke onze lezers almeest zich het meest interesseeren, deze moest dit keer achterwege blijven als gevolg van de a.s. inwijding van het nieuwe gebouw van het Koloniaal Instituut te Amsterdam, waarvoor de gelegenheid ontbrak die inzending voor te bereiden. Wel is het Instituut er vertegenwoordigd voor het geven van inlichtingen. Voor de eerste maal hebben in de voor de koloniën afgestane ruimte dagelijks filmvoorstellingen plaats van de groote Indische cultures en films ontleend aan het leven in Indië, op 7 en 8 ..zer, ook 's avonds van 7—9 uur.

Van Week tot Week.

Dinsdag 31 Augustus tot Maandag 6 September.

Van den nieuwen en den scheidenden Landvoogd. Batavia, 2 Sept. (Aneta).[1]) De nieuw-benoemde Gouverneur-Generaal, jhr. mr. A. C. D. de Graeff, is gisteren te Sabang verwelkomd met saluutschoten en een eerewacht van den kruiser Java. De heer De Graeff maakte daarna een autotocht.

Medan, 3 September (Aneta). De heer De Graeff is alhier door een commissie van ontvangst en een eerewacht begroet. De nieuwe landvoogd bleef aan boord.

Blijkens bij het Departement van Koloniën ontvangen telegrafische berichten, heeft Jhr. de Graeff heden (den 7en Sept.) het bestuur over Ned.-Indië aanvaard. H. M. de Koningin heeft den afgetreden landvoogd, Mr. D. Fock, bevorderd tot Grootkruis in de Orde van den Nederlandschen Leeuw.

Voor de slachtoffers der aardbeving. Te Nijmegen is bij het comité voor de Sumatraramp ingekomen *f* 5160.—, w.o. *f* 4377.— aan opbrengst van de gehouden collecte.

De burgemeester van Deventer heeft als eerevoorzitter van het aldaar opgerichte comité een gift van *f* 3000.— ontvangen van personen, die vroeger in Indië verblijf hielden. De gevers wenschen ongenoemd te blijven.

Bevorderd. Bij het leger in Oost-Indië is bevorderd tot kolonel-hoofdintendant de luitenant-kolonel der intendance A. de Wit.

G. A. Koops †. In den ouderdom van 65 jaar is te 's-Gravenhage overleden de heer G. A. Koops, oud-secretaris van de Wees- en Boedelkamer te Batavia. De overledene werd in 1893 benoemd tot militair ambtenaar 3e klasse in Nederl.-Indië en in 1905 tot chef-boekhouder bij de fabriek der opiumregie. In 1907 werd hij boekhouder bij de Weeskamer en in 1913 secretaris van dat college. In September 1913 werd hem op verzoek eervol ontslag uit 's lands dienst verleend.

Toengkoe Mandil †. Te Soekaboemi is na korte ziekte overleden Toengkoe Mandil, een zoon van den sultan van Langkat, die te Soekaboemi de Cultuurschool bezocht.

Indon. journalistiek. Te Batavia verschijnt een nieuw algemeen Inlandsch dagblad, de Bintang Timoer (ster van het Oosten) onder leiding van den Maleischen journalist Parada Harahap, dat zoowel op godsdienstig als politiek gebied neutraal zal zijn.

P. W. Stort †. Te 's-Gravenhage is in den ouderdom van 80 jaar overleden de heer P. W. Stort, gep. majoor van het O.-I. leger.

J. Ph. Fesevur †. Te 's-Gravenhage is overleden de oud-resident van Besoeki, J. Ph. Fesevur. Hij werd te Delft geboren in 1868 en ging naar Ned.-Indië als ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur in 1892. In onderscheidene residenties was de heer Fesevur werkzaam als controleur. In 1911 werd hij benoemd tot assistent-resident van Cheribon en in 1919 tot resident van Besoeki. In 1922 werd hem, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend uit 's lands dienst onder dankbetuiging voor de langdurige diensten, door hem aan den lande bewezen.

Opening van een Indisch Bronbeek. Den 2en Aug. is het tehuis voor oud-strijders „Indisch Bronbeek" te Bandoeng plechtig geopend, in tegenwoordigheid van verschillende autoriteiten. De gouverneur van West-Java, de heer Hillen, voerde het woord en onthulde een gedenksteen.

Onderwijzers en leeraren voor Indië gevraagd. Voor het M.U.L.O. in Ned.-Indië wordt spoedige uitzending gevraagd van onderwijzers in het bezit van hoofdakte en bijakten (voorkeur akte wiskunde).

Nadere bijzonderheden bevat de Nederlandsche Staatscourant van 27 en 28 Augustus 1926, No. 166.

Batavia, 6 Sept. (Aneta). De Ind. Regeering vroeg uitzending aan van 22 leeraren voor het Middelbaar Onderwijs in 1927.

Opening van het Koloniaal Instituut. In tegenwoordigheid van H. M. de Koningin zal de officieele opening van het Koloniaal Instituut te Amsterdam plaats vinden op 9 October a.s.

Indië en de Haagsche Volksuniversiteit. Gedurende het winterseizoen 1926—27 van het elfde werkjaar der Haagsche Volksuniversiteit zullen in de afd. Indië cursussen gegeven worden door Mevr. Raden Ajoe Jodjana en de hh. Prof. Mr. J. H. Carpentier Alting, Prof. Dr. N. J. Krom, H. J. van Mook en Raden Mas Noto Soeroto.

T. Oelmeyer †. Cheribon, 1 Sept. (Aneta). De administrateur der suikeronderneming Karang-Soewoeng, de heer T. Oelmeyer, is te Soerabaja door een tram overreden en gedood.

(Naar het Haagsche Aneta-kantoor verneemt, spreekt een bij de familie alhier ontvangen telegram van een auto-ongeluk. Mogelijk is de dood

[1]) De hiervolgende Aneta-telegrammen zijn ontleend aan de Nwe Rt. Ct.

van den heer Oelmeyer veroorzaakt door een botsing van diens auto met de tram).

Benoemde officieren O.-I. leger. Bij besluit van den gouverneur-generaal van Ned.-Indië zijn tot 2e luit. bij het leger aldaar benoemd: bij de infanterie: M. v. d. Heuvel, A. J. Nonnekens, J. Stufkens, H. A. V. de Vos tot Nederveen Capel, B. E. Pesch, L. V. J. v. d. Wal, J. G. van Dormolen, L. P. L. Velden, E. A. Latuperisa, J. A. Roques, G. H. Hoesen, A. C. J. de Thouars;

bij de militaire administratie: J. M. C. van Koesveld, J. A. de Koster, H. Dué, C. Snel.

Indisch Bureau voor Documentatie. Eenige gouvernements- en particuliere instellingen te Batavia en Buitenzorg zijn overeengekomen een proef te nemen met het organiseeren van een „Bureau voor economische en sociale documentatie". Het doel is het vastleggen van bijdragen in tijdschriften en dagbladen voor zoover ze voor Ned.-Indië van belang worden geacht. De opgaven zullen maandelijks verschijnen als Bijlage van het tijdschrift „Koloniale Studiën".

Het plan is zeer breed van opzet; blijkens eene opgave van titels (Bijl. v. Kol. Stud. Juni-Nr.) zullen niet minder dan 318 periodieken, in de Nederl. zoowel als Fr., Eng. en Duitsche talen, geraadpleegd worden.

Vijf vliegbooten voor Indië. Naar het *Vad.* verneemt, zijn de vijf door de Nederlandsche marine voor Nederlandsch-Indië bestemde Dornier-vliegbooten thans door de Commissie van overname te Marina Dipisa afgenomen. Deze vliegbooten hebben de daaraan gestelde verwachtingen in alle opzichten verre overtroffen.

Pest in Midden-Java. In de week van 18 tot 24 Juli zijn in totaal 44 gevallen van pest gerapporteerd, waarvan in de afdeeling Wonosobo 2, Temanggoeng 5, Jogjakarta 4, Poerbolinggo 7, Klaten 7, Pekalongan 18 en Tegal 1.

Luit.-kolonel H. S. de Visser †. Te 's-Gravenhage is, in den ouderdom van 66 jaar, overleden de heer H. S. de Visser, gep. luit.-kolonel-tit. van het O.-I. leger.

Congressen in Indië in de maand September. Het vijfde Ned.-Ind. Onderwijscongres zal van 20 tot 23 Sept. gehouden worden te Jogjakarta.

Van 19 tot 23 Sept. wordt te Soerabaja het Al Islam Hindia congres gehouden.

Te Weltevreden wordt van 22 tot 26 Sept. het vierde Ned.-Ind. Natuurwetenschappelijk congres gehouden.

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt.

Een nuttige en tegelijke fraaie uitgave.

Door het *Java-Instituut* en de uitgeversfirma *G. Kolff en Co.* te Weltevreden is gezamenlijk onlangs een prachtwerk uitgegeven: *Cultuurgeschiedenis van Java in Beeld,* samengesteld door *Dr. W. J. Stutterheim,* adjunct bij den Oudheidkundigen Dienst in Nederlandsch-Indië, die niet alleen, bij de uitstekende reproducties eener keurcollectie van 263 fotografische opnamen, beknopt, deskundig en daardoor ook voor leeken duidelijke onderschriften, maar ook in enkele bladzijden „ter inleiding" een kort overzicht geeft van de geschiedenis van dit op cultuurgebied zeker meest belangrijke eiland van den Indischen Archipel.

Schrijver begint met de woorden:

„Tot beter verstand van de eenheid, die schuilt achter de veelheid der platen van dit boek, zij het mij vergund een vluchtige schets vooraf te doen gaan van de groote lijnen, waarlangs de wording der Javaansche cultuur, die meer en meer op het gebied der algemeene belangstelling komt [1]), plaats vond. Uit den aard der zaak is onze kennis daarvan nog zeer lacuneus en vertoont zij groote hiaten, gedeeltelijk te wijten aan het feit, dat uit sommige perioden der Javaansche en Oud-Javaansche geschiedenis bitter weinig over is gebleven aan berichten, monumenten of andere cultuurhistorische gegevens, gedeeltelijk aan de soms zeer gespecialiseerde belangstelling der onderzoekers. Hoe merkwaardig het ook klinke moge, een feit is het, dat wij meer zekers van Java te weten komen, naarmate ons met een ouder tijdvak bemoeien.

„Zelfs het praehistorische verliest in den laatst tijd meer en meer de vaagheid van zijn vormen eenmaal op het terrein der Hindoe-Javaansche geschiedenis gekomen, worden wij van alle kanten omri door nauwkeurige en vaak omvangrijke gegevens oorkonden, bouwwerken en meer. Dan breekt ech een tijdperk aan, waarin het te voren steeds helder wordende beeld van de Javaansche geschiedenis w vervaagt, tot wij ons bevinden in een chaos van te strijdige berichten en eerst in den allerlaatsten weer vasten grond onder de voeten voelen. Het di te gevolg van het plotselinge ophouden van zeker betrouwbare gegevens uit den tijd, vlak na het af ven van het laatste Javaansche rijk uit den v mohammedaanschen tijd, Modjopait, is wel allere geweest het ontstaan van een meening als zou na d val en met het opkomen van den Islam op Java tijdperk aangebroken zijn, zoozeer van het vooraf de verschillend, dat deze twee in één adem noem één van beiden onrecht aandoen beteekende.

„Meer en meer blijkt echter, dat toch ook weer bevreemdend is, de huidige Javaansche cultuur looze en tallooze elementen heeft bewaard uit den v mohammedaanschen tijd, die daarbij nog steeds zoo integreerend onderdeel van die cultuur vor dat de kennis daarvan en van hetgeen er toe ge heeft, noodzakelijk mag genoemd worden, indien eenigermate deze cultuur wil leeren verstaan. Teg echter dringt zich meer en meer de overtuiging dat ook met het aantoonen van de herkomst dezer bruiken in 't gehindoeïseerde Java, nog niet het ste woord gezegd is. Telkens toch blijken zij in grond vóór-hindoesche genoemd te kunnen wor van hen sprekende gebruikt men dan den term inheemsch. De herkomst van die oud-inheemsche k men eerst in den laatsten tijd meer en meer op spoor.

„Ingewikkeld is dus het worden van de Javaans cultuur zeer zeker, maar toch ook weer niet ingew kelder dan die van eenig ander cultuur-volk in Oosten of het Westen. Van vier zijden is het Jav sche volk aan een krachtigen invloed onderworpen weest: het grootste aandeel daarin hebben ongetw feld de boeddhistische en hindoeïstische bewoners van Voor-Indië gehad, voorzoover zij door hunne komst o Java met de Javanen in aanraking zijn gekomen.

„Minder ingrijpend op maatschappelijk gebied, zeer belangrijk in geestelijk opzicht, is de invloed weest, die uitging van de Voor-Indische en Arabi brengers van den Islam. Oppervlakkig, maar alniettemin onmiskenbaar die der Westerlingen, h Portugeezen, hetzij Hollanders, hoewel die der laat natuurlijk, tengevolge van hun langer verblijf, ste dan die der eerstgenoemden. Ten slotte heeft, gedu de al deze perioden, de Chineesche invloed stil, d niet steeds naar volle waarde en beteekenis gesc zijn werk gedaan. Dat alles legde zich nu eens als dunne laag over de oud-inheemsche cultuur, ver er dan weer eens een nauw contact mede, bracht soms zelfs groote wijzigingen in te weeg; en deze inheemsche cultuur is ook al niet van Java, aange hare herkomst uit Achter-Indië kon worden uitgest

Wij zouden willen vragen: Bestaat er in dien wel één land ter wereld, dat een eigen, onverand inheemsche cultuur bezit? Hebben niet alle lan steeds blootgestaan aan verschillende invloeden buiten?

Hierop legde ook Pangeran Soerjodiningrat den druk in zijn bovengenoemde rede over: *De ontwak Cultuur van Java,* toen hij opmerkte:

> „Nu zegge men niet: ja maar, dat alles is slotte Hindoe-kunst en niet Javaansch. Dat is waar. Zeer zeker hebben de Hindoes (en and door hun religie en hun cultuur grooten inv op de Javanen uitgeoefend, maar deze hebben zij van hen leerden, zoodanig verwerkt en tot eigendom gemaakt, dat men van een *Java* cultuur mag en moet spreken.
>
> „Java heeft een zeer eigen karakter gegeven aan de onder Hindoe-invloed ontstane bouw ken en literatuur. (De Pangeran gaf hiervan ee voorbeelden). Ook de Mohammedaansche dienst op Java is niet, wat hij in Arabië is; een Javaansch Mohammedanisme, evenals er Javaansch Sjiwaïsme is geweest. Het feit, dat Islam tal van Javaansche cultuuruitingen, die den met de strenge voorschriften van de Mo medaansche wet, niet heeft kunnen verdrin

1) Terecht merkte Pangeran Soerjodiningrat in zijn rede, 18 Juni j.l. in het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage gehouden, op: „Men behoeft zich over die belangstelling niet te verwonderen: men zou slechts kunnen betreuren, dat zij niet eerder algemeen is ontwaakt.

De verschijning van deze „Cultuurgeschiedenis van Java in Beeld" zal zeker die belangstelling helpen bevorderen en algemeener maken.

bewijst, dat die cultuur deel uitmaakt van de Javaansche volksziel.

„Er zijn in de Javaansche cultuur nog vele elementen, die men oorpsronkelijk Javaansch zou kunnen noemen, en die weinig of geen vreemde invloeden hebben ondergaan.

„Ik geloof, dat bijna ieder volk zijn cultuur met behulp van vreemde invloeden heeft opgebouwd.

„Ik meen hierop eenigen indruk te moeten leggen, omdat ik dikwijls den indruk heb gekregen, dat men door de vreemde afkomst van de Javaansche cultuur-uitingen te willen bewijzen, tracht die cultuur als min belangrijk, als tweedehandsch voor te stellen."

Laatstgenoemde bedoeling zal echter bij *Dr. Stutterheim* stellig niet voorgezeten hebben. Terecht toch merkt hij op:

„Interessant mag het probleem van de ontwikkeling der Javaansche cultuur dus zeker genoemd worden en ik geloof niet te veel te zeggen, als ik beweer, dat het tot de interessantste problemen van dien aard behoort."

Aan de hand van dit deskundig historisch overzicht en de onderschriften bij de lange reeks van platen, kan men zich hiervan eenigszins een denkbeeld vormen, dat aanvulling verdient door studie ter plaatse en uit andere bronnen, welke ons gelukkig in den laatsten tijd van verschillende kanten toevloeien.

O.a. zal *Prof. Dr. N. J. Krom* ook dit jaar weer, vanwege de Volksuniversiteit, te 's-Gravenhage en waarschijnlijk ook elders, een vijftal lessen met lichtbeelden geven betreffende de Boeddhistische monumenten op Java; zullen *Raden Mas Noto Soeroto* over Javaansche Letterkunde en Tooneel, en *Raden Ajoe Jodjana* over Oostersche Danskunst, in het bizonder de Javaansche, spreken [2]).

Ook in de *„Cultuurgeschiedenis van Java in Beeld"* zijn onder de platen die betreffende de bouw- en beeldhouwkunst — de kleinplastiek inbegrepen — en die van tooneel en dans het meest vertegenwoordigd.

De met zorg samengestelde reeksen voorbeelden van gebruiksvoorwerpen (koelkannen, wierookbranders, sirihstellen, kwispeldoors, ketels, enz.) uit de collectie Resink-Wilkens te Djocdja, geven een goed overzicht van de historische samenhang der verschillende vormen, maar aan de batikkunst zijn slechts een drietal afbeeldingen gewijd, terwijl andere textiel-versiering, zoowel als weef- en vlechtkunst, — toch ook belangrijke uitingen van volkscultuur — jammer genoeg geheel ontbreken. Een bezoek aan de toonkamers van „Boeatan", Heulstraat 19, Den Haag, kan voor belangstellenden deze lacune aanvullen.

Ook missen wij in het mooie boek noode een inhoudsopgave.

[2]) Men kan zich vanaf 13 dezer daarvoor doen inschrijven aan het Secretariaat Hooge Nieuwstraat 4a, 's-Gravenhage.

Persoverzicht uit de Indische Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Personeelskwestie en onderlinge verhouding in de cultures.

In een onderhoud met den heer *Vester*, directeur der Ned. Handel Mij., die 17 Mei in Indië is aangekomen, vernam het *Bat. Nwsbl.* (31 Juli) het volgende omtrent *de personeelskwestie in de Eur. cultures:* Het vereuropeeschen van het Westersch deel onzer samenleving in Indië gaat steeds krachtiger door. Dit mag wellicht geen onmiddellijk bezwaar opleveren voor den toestand in de groote steden, het heeft zeer bepaalde nadeelen voor de cultures. De afstand tusschen de Europeesche leiders en hun staven eenerzijds en de bevolking anderzijds wordt steeds grooter. De taalkennis onder de employé's der ondernemingen wordt gebrekkiger. Vroeger kwam een jongmensch naar Indië, ongehuwd en met de gedachte, dat hij hier een carrière had te maken. Hij trok de tuinen in met de zekerheid, dat hij de eerste beginselen van zijn vak nog had te leeren... daartoe behoorde in de eerste plaats de *kennis van de taal* en *tact*, om met de bevolking om te gaan. Hij leerde met de bevolking meeleven, en zijn slagen hing in hooge mate af van de vraag, in hoeverre hij leerde zich vertrouwd te maken met de bevolking. Thans komt het Nederlandsch deel van de employé's in den regel zelfs op zeer jeugdigen leeftijd gehuwd uit. Wanneer zijn dagtaak — in engeren zin — is afgeloopen, bemoeit hij zich verder niet met den grooten kring van zijn werklui. Hun gemoedsleven, hun wenschen en eischen, interesseeren hem niet; hun taal spreekt hij niet, tenzij gebrekkig en voor zoover hij er in verband met hun werk bepaald niet buiten kan. Hun recht op de inrichting van hun leven naar eigen smaak en behoefte buiten de werkuren wil de heer Vester niet betwisten, maar hij meende niet te mogen nalaten op te merken, dat zoowel middellijk als onmiddellijk en niet alleen met het oog op het resultaat der cultures, deze ontwikkeling van zaken hem met zorg vervult. Het *gezag en het prestige van den Europeaan in deze gewesten is een vraagstuk, dat hierdoor in hooge mate kan worden beïnvloed.* De gevolgen kunnen ook voor den stand der Europeesche employé's zelve op den duur belangrijk zijn. De heer *Vester* is van meening, dat de verwikkelingen in *Britsch-Indië*, niet naar hun aard maar wel naar hun intensiteit gezien, voor een belangrijk deel verband houden met de omstandigheid, dat de Brit zich boven en buiten de bevolking plaatst en door de jaren heen heeft vermeden zich zoo nauwgezet mogelijk van haar nooden en behoeften door eigen onderzoek op de hoogte te stellen.

Wanneer men zoo met de ouderen in de cultures spreekt over de tijden van weleer — aldus Z(entgraaff) in het *Soer. Hbl.* van 28, 29 en 30 Juli, 3e bl. *„Als de koffie bloeit"* —, hoort men algemeen de klacht over *de sterk gewijzigde onderlinge verhouding der koffieplanters.* Auto's waren er destijds niet, en dus was men meer aangewezen op elkaar. Men steeg 's middags te paard, zocht een buurman op en wisselde nieuws en kennis van den aanplant. Zoo wist men, ondanks de slechte communicatie, vrijwel alles van elkaar en de landen. Men leefde meer met elkaar, legde een kaartje en dronk een glas op den mooien bloei, op den mooien oogst, of op iets anders dat mooi was. En toen kwamen de auto's. Je stuift naar beneden, langs elkaar heen. Nu rijdt men naar de stad en natuurlijk praat men daar niet over koffie. Men hoort nog maar weinig van elkanders cultuur. Het is de oude klacht, *de vervorming dezer gemeenschap,* en er zijn weinig menschen die zich voldoende duidelijk maken welke geweldige veranderingen *de auto* veroorzaakte. Het type van den ouden binnenlander is vrijwel geheel verdwenen; de echte binnenplaats-opvattingen slijten af nu de auto de menschen in een uur ergens in een stad brengt. Dit alles heeft zijn goede zijde, doch het is voor het aparte landelijke leven de groote knak geweest. En zoo doet zich nu het toch eigenlijk wel dwaze geval voor: dat de meesten niet op de hoogte zijn van zuivere cultuurzaken hunner naaste buurlieden.

Jongelui voor Indië.

In een zijner brieven aan *De Loc.* (29 Juli, blz. 3) constateert de heer *Ant. L*(ievegoed) dat men in Nederland langzamerhand ervaart, dat het *overbevolkingsprobleem in Nederland* de oplossing niet kan vinden in een grootscheepsche emigratie naar den Oost. Indië brengt een groot deel van de krachten, die het vroeger uit Nederland betrok, zelf al voort en het heeft ook niet de roeping Nederland's populatieprobleem op te lossen. Toch verdringt men zich, met gering vooruitzicht op een werkkring in Nederland, aan onze universiteiten en vakkundige hoogescholen, en onder tal van jongelui leeft de vage gedachte dat ze „ten slotte toch altijd wel naar Indië kunnen", wat heelemaal niet meer waar is. Op 't oogenblik schijnt Wageningen nog de beste kansen te bieden. Landbouw-ingenieurs heeft Indië nog altijd noodig en in een uitgave van de vereeniging „Studiebelangen" te Wageningen worden terzake de vooruitzichten zelfs „zeer goed" genoemd. Het geschrift eindigt met deze constateering in Hoog-Nederlandsch: „Een ieder, die zich tot den landbouw aangetrokken gevoelt, biedt de studie te Wageningen goede vooruitzichten wat betreft de koloniale richtingen en kan zeer zeker worden aangeraden". Typisch — en „zeitgemäss" — is de opmerking: „Op een betrekking als employé in Ned.-Indië geeft diploma Landbouwkundig ingenieur K.B. eveneens goede vooruitzichten". Ja —, als het administrateurschap er wis en zeker op volgt; maar daarvoor zijn bovendien nog zekere persoonlijke kwaliteiten noodig, die zelfs geen landbouwhoogeschool kan leeren.

Openlegging van Sumatra.

De Sum. Post (3 Aug. *„Het buitenlandsche kapitaal"*) ontleent aan het jaarverslag van de Handelsvereeniging dat aan het einde van 1913 het totaal der buitenlandsche beleggingen in Ned.-Indië ongeveer 47 pCt. uitmaakte der totale beleggingen, terwijl het percentage

in het begin van 1925 ongeveer 44 pCt. bedroeg. De H. V. A., de Amsterdam Rubber-Mij. en dergelijke groote lichamen overwegen verdere uitbreidingen op groote schaal, terwijl daartegenover staat, dat de buitenlandsche nieuwe beleggingen maar matig zijn. Men behoeft nog in het geheel geen chauvinist te zijn om zich over de conclusie, die men uit deze nieuwe en tot dusverre nog niet gepubliceerde globale gegevens mag trekken, te verheugen. Er blijkt uit dat Holland, ondanks het gering aantal zijner inwoners, ondanks de betrekkelijk geringe gezamelijke kapitaalkracht, in het overzeesch gedeelte geen kamp geeft tegenover het buitenland, dat even vrij in zijn bewegingen is als de Hollanders zelf. En de *S. P.* kan er bijvoegen, dat voor de eerstvolgende jaren de verhouding zoo goed als zeker niet ten ongunste zal worden gewijzigd, aangezien de meeste Hollandsche maatschappijen, dank zij haar financieele politiek en dank zij ook de krachtige financieele positie in het moederland, in staat zijn geleidelijk haar plannen, die op de toekomst gericht zijn, uit te voeren.

Het *Soer. Hbl.* (26 Juli, 3de bl. Z.) wijst op de beteekenis van de voortzetting van den *spoorwegbouw in Zuid-Sumatra.* Naar alle waarschijnlijkheid zal men in 1932 de verbinding hebben: Tandjong-Karang—Palembang — Praboemoelih — Moeara Enim — Lahat —Moeara Bliti. De spoorbaan Kepahiang—Benkoelen is practisch uitvoerbaar; het zou echter een kostbare lijn worden door het traject in het zware berggebied tusschen Kepahiang en Taba Penandjoeng. De huidige afscheepgelegenheid te Benkoelen is vrij slecht. Men rekent op den vrachtauto voor het transport op dit gedeelte. Blijkbaar is het overheerschend principe bij de voortzetting van den spoorbouw in Sumatra: naar het Noorden, tot het aaneenlasschen der verschillende thans los van elkaar werkende spoornetten: Zuid-Sumatra, Sum. Westkust en Sum. Oostkust. Het ligt — in het algemeen gesproken — voor de hand dat Sumatra eene baan noodig heeft, die ongeveer in de richting van zijn lengte-as loopt. Hoe krachtiger men hieraan voortwerkt hoe beter, en voor dit groote belang moet de aanleg van zijlijnen welke, gezien in het groot algemeen verband, als regel slechts van secundaire beteekenis zullen zijn, voorloopig wijken. Het is duidelijk dat uitstel hier geen afstel zal zijn. Men vindt in het Barisangebergte schitterende plekken — Ranaugebied, Dempo, Kaba, Korintji, Moeara Laboe, Mandhailing, enz. — waar reeds thans een bloeiende bevolkingskoffiecultuur bestaat, en ongetwijfeld schuilen hier groote toekomstmogelijkheden. Het *rentabiliteitsbeginsel,* thans reeds aangetast en gedeeltelijk terzijde gesteld, behoort voor den *aanleg van sporen in Sumatra* ook verder te wijken, en naarmate de toestand van 's Lands geldmiddelen dit veroorlooft, behoort zoo snel als doenlijk is — dit is ook een vraag van personeel — het programma voor Sumatra te worden afgewerkt. Het groote toekomstbelang dat hierdoor wordt gediend, teekent zich ieder jaar duidelijker af; de geweldige beteekenis van *het bevolkingsprobleem op Java* wordt voortdurend beter gewaardeerd, en zoo dringt alles tot arbeid in snel tempo.

De *Deli Crt.* (4 Aug. *„Een riviertocht door toekomstland")* lijkt het onnoodig om meeningsverschil te hebben over de vraag welke weg er moet komen, die van Pajakoemboe over Kota Baroe en Bangkinang naar Pakan Baroe en de Siakrivier, of die van Sawahloentoe over Sidjoendjoeng en Taloek naar Rengat en de Koeantanrivier, door den heer *Obdeyn* aanbevolen in een artikelenreeks in *„Deli in Woord en Beeld."* Voor de *D. C.* staat het vast, dat in zeer nabije toekomst beide wegen noodzakelijk zijn en aanleiding zullen geven tot eene belangrijke opleving van het achterland. Welke weg dan *de verbinding naar Singapore* zal worden, hangt van verschillende factoren af. De mijnbouw in de Kamparstreek kan daarin b.v. den doorslag geven.

Wij verwijzen naar de *Deli Crt.* van 15, 16, 17 en 19 Juli: *„De zeekant van de Oostkust",* het *Soer. Hbl.* van 26 Juli, 2de bl.: *„De Ombilinmijnen"* en *De Sum. Post* van 5 Aug.: *„De Amerikaansche rubber."*

Engeland-Australië door de lucht.

Met de aankomst van *Cobham* in Port Darwin is weer een grootsche onderneming op het nog zoo jonge luchtvaartgebied afgesloten. Het is mogelijk, dat we over 5 of 10 jaren op dergelijke prestaties neerblikken, en zeker over 25 jaar, maar op dit oogenblik zijn dit de gebeurtenissen, die het luchtverkeer sprongsgewijze vooruitbrengen. Wanneer binnenkort een vliegdienst

van Europa op Br.-Indië zal worden geopend, [...] voor een groot deel voortbouwen op de prestaties [...] mannen als *Cobham, Van der Hoop, Pelletier d'[...] Keith* en *Ross Smith, Franco, de Pinedo* en zooveel [...] dere helden van de vliegmachine. Ook Ned.-Indië [...] bij deze vlucht groot belang hebben. Ned.-Indië ligt [...] alleen aan het eindpunt van den vliegdienst op [...] Indië en Britsch-Malakka, maar ook op den ver[...] weg naar Australië. Onze betrekkingen met Sing[...] en Br.-Indië eenerzijds en Australië anderzijds, zijn [...] groote economische beteekenis, hetgeen de ger[...] stoomvaartdiensten duidelijk bewijzen. In deze[...] van versneld verkeer sluit zich een vliegdienst [...] aan. Het is daarom, dat de *Deli Crt.* (3 en 7 Aug[...] voortduring op het aambeeld blijft hameren, dat [...] Indië zich zijn taak in dezen wel bewust moet [...]

De Loc. (26 Juli, blz. 9 en 29 Juli, blz. 10) [...] *Java-Bode* (2 Aug.) bevatten mede eenige artikelen [...] het luchtverkeer.

Mej. Dr. G. Wilbrink gehuldigd.

Den 24sten Juli is op de suikerfabriek Sindan[...] aan mej. *Dr. G. Wilbrink* de groote gouden Syndi[...] medaille uitgereikt. *De Loc.* (27 Juli, blz. 21) ge[...] opsomming van *haar wetenschappelijk werk vo[...] Suikerindustrie.* Van 1913—1925 vond mej. Wi[...] gelegenheid bij het Suikerproefstation te Cheribo[...] haar onderzoekingen te werken. Nadat er van [...] hand eenige studies waren verschenen (veelal [...] menwerking met den heer Ledeboer) over *de m[...] logie, den bloei en de rijping van het riet,* zag in [...] haar publicatie over *„De gomziekte, haar oorza[...] bestrijding"* het licht. Op Java wekte dit onderzoek [...] consternatie, omdat kort te voren gepubliceerde, [...] onvoldoende gedocumenteerde onderzoekingen [...] betwistbaar door werden weerlegd en een streep [...] gehaald door de bacterie-theorie der serehziekte [...] vermeende identiteit van sereh- en gomziekte. [...] buitenland trok dit onderzoek alom de aandacht [...] dat het zoowel bacteriologisch als phytopatholo[...] een meesterstuk was, waaraan zelfs Erwin Smith [...] hulde niet kon onthouden. Ook in het vaderland [...] dit werk op. De Utrechtsche Universiteit, wa[...] mej. Wilbrink gestudeerd heeft, bewees haar, voor [...] grond van dit onderzoek, haar hoogste eer; [...] Maart 1923 werd mej. Wilbrink tot doctor „h[...] causa" in de wis- en natuurkunde gepromoveerd, [...] ke benoeming vooral in West-Java groote voldoe[...] wekte. Intusschen had de bekende Amerikaansch[...] tomoloog Brandes gevonden, dat *de bladstrepe[...]* in de Nieuwe Wereld besmettelijk was en werd [...] gebracht door een bladluis (Aphis adusta). Op [...] hoorde men toen de stelling verkondigen, dat me[...] niet ongerust hoefde te maken, want dat de gel[...] penziekte op Java beslist iets anders was en ni[...] smettelijk kon zijn. Weer was het dr. Wilbrink [...] proeven nam en daarbij bijzondere moeilijkheden [...] overwinnen, zoodat in 1922 een publicatie vers[...] waarin het onomstootelijk bewijs werd geleverd [...] de ziekte op Java op precies dezelfde wijze en [...] hetzelfde insect werd overgebracht, als Brandes [...] beschreven. In al dien tijd had *het probleem der [...] ziekte* mej. Wilbrink niet losgelaten, totdat zij in [...] tot een even merkwaardige als belangrijke ontde[...] kwam. Bij proeven, of gomziekte met behulp van [...] ge temperaturen zou zijn te genezen, bleek, dat de [...] ziekte-bacterie niet bij een lagere temperatuur a[...] dan de rietstek. Dit negatieve resultaat bracht mej. [...] brink op het denkbeeld, dezelfde proef eens te [...] halen met serehzieke bibit en zij vond, dat deze [...] warmwater-behandeling inderdaad gezonde p[...] opleverden. De resultaten dezer *warmwater-p[...]* werden in 1923 bekend. Koesterde mej. Wi[...] vooralsnog, op grond van technische bezwaren [...] veel verdere verwachtingen, dan dat deze vonds[...] nieuw uitgangspunt zou zijn voor verder ond[...] over de serehziekte, de praktijk had spoedig e[...] stallatie bedacht, om *de warmwater-methode* [...] groot toe te passen. Thans wordt reeds op 9 fab[...] de behandeling toegepast, om te voorkomen dat [...] generatie-aanplant een serehpercentage van ee[...] lang optreedt. Zoo heeft *de pathologie van het [...] riet* door het werk van mej. Wilbrink in de [...] jaren een heel ander aspect gekregen en zijn haar [...] brekende onderzoekingen overal, ook in den vre[...] bekend. Dr. Wilbrink is in haar vaak een der [...] die onze tijd kent, en, wat Ned.-Indië betreft, [...] zeker de vrouw, die de grootste wetenschapp[...] successen heeft mogen behalen.

De Loc. van 28 Juli (blz. 33) ontleent aan [...] about sugar" een artikel over *„Het Suchar-proces[...]* nieuwe raffinage-methode.

II. UIT DE INLANDSCHE PERS.

Een en ander over vergiften in Ned.-Indië.

II (Slot).

Behalve door het gebruik van arsenicum als medicijn, neemt het lichaam ook op indirecte wijze dat vergif op, hetzij door het inademen van lichtgasdampen in de groote plaatsen of wel van dampen, die van bepaalde kleurstoffen uitgaan.

Zoo is onder meer fuchsine eene kleurstof, welke wordt gebruikt voor het kleuren van roode siropen, terwijl bij de menigte de meening bestaat, dat zij, door het nuttigen van zekere zee- en riviervisschen, het arsenicumvergif in zich opneemt.

Het uit Europa afkomstige en scheikundig zuivere arsenicum komt in den handel voor als een wit poeder.

Met natrium vermengd, wordt het gebezigd voor opwekking van eetlust en is dan onschadelijk.

Hetzelfde is het geval als het met zwavel is verbonden, omdat het onoplosbaar is in het zoutzuur van de maag.

In het eerste geval is het geel en in het laatste geval rood van kleur en wordt gebezigd voor het kleuren van de witte rijst.

Veel goedkoop kinderspeelgoed is gekleurd met Schweinfurter Grün, welke verfstof ten deele uit arsenicum is samengesteld en om die reden schadelijk voor kinderen moet worden geacht.

Doordat zij aan dat speelgoed likken, neemt men soms buikaandoeningen bij de kinderen waar.

Behangselpapieren en stoffen voor kleedingstukken bevatten eveneens dikwijls Schweinfurter Grün en zijn schadelijk voor de gezondheid, doch zij zijn bij de koopers gewild, omdat de kleuren sterker zijn dan die, welke door het gebruik van anilinestoffen worden verkregen.

Bij de bewerking van krissen kan de Javaan het arsenicum niet missen.

De tandartsen gebruiken die stof voor het dooden van de tandzenuwen om op die wijze het boren pijnloos te maken, doch zijn daarbij voorzichtig, ten einde te voorkomen, dat het vergif in de maag van den patiënt terecht komt.

De ziekteverschijnselen, welke zich, tengevolge van het gebruiken van eene schadelijke hoeveelheid arsenicum bij de patiënten voordoen, zijn verschillend.

De patiënten vermageren en krijgen ingewandsbezwaren, die veel overeenkomst vertoonen met de verschijnselen van typhus en cholera.

Het verschil met cholera bestaat hierin, dat de lijder bij cholera hevige buikpijnen ondervindt, terwijl ingeval van arsenicumvergiftiging, pijnen in de maag worden waargenomen.

Wanneer die plotseling hevig te voorschijn treden, kan de dood binnen 12 tot 24 uur daarvan het gevolg zijn.

Blijkt het, zooals somtijds voorkomt, dat de hersenen zijn aangetast, dan treedt een toestand van bewusteloosheid in, die vergezeld gaat van eene beweegloosheid der ledematen en gevolgd wordt door den dood.

De personen, die dagelijks gebruik maken van arsenicum, ondervinden langzamerhand de gevolgen van eene chronische vergiftiging, welke zich openbaart in de verschijnselen van huidverdikking van zwarte kleur en eene zoodanige aantasting van de zenuwen, dat de ledematen zich moeilijk bewegen.

Bovendien vermagert het lichaam en weigeren de maag en ingewanden te fungeeren.

Eene hoeveelheid van 10 tot 30 milligram arsenicum maakt het menschelijk lichaam reeds ziek, doch de uitwerking daarvan is afhankelijk van de omstandigheid welke hoeveelheid wordt uitgebraakt.

III. UIT DE CHINEESCHE PERS.

Gaat de Minahassa (Menado) vooruit?

Deze vraag wordt door den persoon, die zich „Zonnestraal" teekent, gesteld in de „Keng Hwa Poo" van 23 Januari 1926, naar aanleiding van het feit, dat hij haar zoo dikwijls in als buiten de Minahassasche samenleving hoort bevestigen niet alleen door de vreemdelingen, doch ook door eigen volk.

De schrijver wenscht dat gunstige oordeel aan een onderzoek te onderwerpen, daarbij uitgaande van de stelling, dat het getoetst moet worden aan de bestaande toestanden van de Minahassa in den tegenwoordigen tijd.

En dan wijst hij op de verbeterde wegen, op de regelmatige plaatsing van de woningen, op de aanwezigheid zelfs van moderne villa's, het drukke autoverkeer, voorts op het gebruiken van Westersche kleeding door ouden en jongen, het elkander begroeten met goeden dag en goeden avond op de vele Nederlandsche en Maleische scholen, enz., enz.

Doch, wanneer hij in dit onderwerp dieper doordringt en rekening houdt met het werkelijk levensbestaan van den Minahasser, dan gelooft hij toch, dat als deze spreekt van een vooruitgang van de Minahassa, hij, bij het uitspreken van die meening, eenigszins is verblind.

Het is natuurlijk de vraag wat hij dan onder vooruitgang verstaat.

Het aantal Minahassers, dat eigenaar is van industriën is nihil.

Nog geen 2 pct. der bevolking is in het bezit van ernstige bedrijven of van auto's, zoodat, als men van vooruitgang van de Minahassa wil spreken, dit alleen betrekking kan hebben op het overnemen van zekere Westersche gebruiken en van eene zekere Westersche beschaving.

Doch deze heeft niet alleen veel schade, maar ook veel verwijt van de landgenooten voortgebracht.

Veel geld wordt verkwist aan kostbare kleeding, dure danspartijen, drank, enz., met het bekende gevolg, dat de eigendommen moeten worden verpand of verkocht en de jeugd zich afkeerig toont van het zoo nuttige en noodzakelijke landbouwbedrijf.

Als Sin Tolè en Sin Keikè den geheelen nacht hebben gedanst, mag men van hen over dag geen belangstelling in tuin- of veldarbeid verwachten.

En, wat even ernstig is, is dat als geen luxe schoenen of luxe japonnen kunnen worden gekocht, men al spoedig overgaat tot allerlei onregelmatige en verboden praktijken.

Behalve al deze gevaren voor den Minahasser, die tot ongunstige gevolgen zullen leiden, wijst de schrijver ook nog op de erfpachtsondernemingen in de Minahassa, die geleidelijk hare vleugels uitslaan en de tuingronden voor den Minahasser doen verminderen.

Dit moet, als daarin geen verandering komt, tot gevolg hebben, dat de Minahasser, evenals de Japanner, in groote en moeilijke levensomstandigheden zal geraken.

Want in Japan heeft men destijds de rechten van den kleinen man op den grond niet willen erkennen en uitgestrekte terreinen aan de groot-kapitalisten uitgegeven, zoodat de kleine man, wanneer hij den bodem voor zijn levensonderhoud wilde bewerken, de gronden moest huren en bovendien nog belasting aan den landheer betalen.

Het kan niet worden ontkend, dat de Westersche beschaving vele voordeelen biedt; de fout van den Minahasser is, dat hij op overdreven wijze de navolging daarvan nastreeft tot schade van zich zelf.

De Javaan is sterk gehecht aan zijn stam.

Ook al heeft hij het tot Professor gebracht, dan nog blijft hij den hoofddoek dragen, terwijl wijlen de intelligente Raden Adjeng Kartini aan de dracht van sarong en kabaja bleef gehecht.

De Minahasser daarentegen werpt zich reeds op de Westersche gebruiken, zoodra hij slechts de Nederlandsche woorden ja en neen kan zeggen.

In imitatie blijft altijd iets on-echts bestaan, hetgeen voor den Minahasser de aanleiding moet zijn om daarbij maat te houden en zekere grenzen niet te overschrijden.

De schrijver wekt hen om die reden op om gezamenlijk in het belang van land en volk, daartoe mede te werken en op die wijze het bewijs te leveren, dat de Minahassa in werkelijkheid vooruit gaat.

Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht.

De Indische Gids.

De Sept.-afl. opent Dr. H. G. Heijting met eene bijdrage: De Nederlandsch-Indische „Gordel van Smaragd" vergeleken met Samoa en het Maleisch Schiereiland. Wanneer men het liefelijke „Gordel van Smaragd" in den titel vervangt door de meer prozaïsche woorden „Koelie-wetgeving", dan weet men in eens welk onderwerp schr. behandelt.

Dr. H.'s beschouwing is nl. een vervolg van des schrijvers dissertatie van 1925, getiteld: „De koeliewetgeving voor de buitengewesten van Nederlandsch-Indië", waarin sedert dien nog al belangrijke wijzigingen zijn aangebracht. De thans geldende bepalingen ten

IN DECEMBER DEZES JAARS ZAL VERSCHIJNEN

ART, RELIGION AND CLOTHES

a Collection of Essays by

HERBERT ANTCLIFFE

CONTENTS

Dit boek, gedrukt op goed papier en keurig gebonden zal slechts bij inteekening uitgegeven worden.

Men gelieve zoo spoedig mogelijk inschrijvingen te zenden aan de Administratie van het „Koloniaal Weekblad", Nobelstraat 20, Den Haag.

De prijs zal zijn f 4.50. S

deze zijn in tal van opzichten ook verbeteringen, maar toch schijnen in de door schr. ter vergelijking behandelde vreemde arbeidscentra de toestanden van dien aard te zijn, dat Ned.-Indië er nog altijd een voorbeeld aan kan nemen (zoo behoort o.m. de poenale sanctie aldaar reeds eenigen tijd tot het verleden).

Dr. S. Gargas schrijft in de Duitsche taal eene uitvoerige verhandeling, welke getiteld is: „Niederlaendische Petroleumpolitik", doch veel meer geeft dan uit dezen simpelen titel valt af te leiden. Aan het slot wijst schr. op de heilzame rol welke Nederland vervult in het zoo belangrijke petroleumvraagstuk, daar het o.m. de wereld heeft behoed voor een Amerikaansch monopolie met alle daaruit voortvloeiende economische nadeelen.

De hr. L. J. van Dijk artikelt over de beperking van het vergaderrecht in Ned.-Indië naar aanleiding der aanvullende bepalingen te dien opzichte bij Kon. Besl. van 29 April 1926, No. 58 (Ind. Stsbl. No. 228).

Sedert dit besluit in werking is getreden, heeft de Gouv.-Generaal verschillende malen gebruik gemaakt van zijne bevoegdheid voor bepaalde vereenigingen het recht van vergaderen te beperken. Blijkens een door den schr. aan de Javasche Couranten ontleend overzicht zijn het de communistische partij en verder een aantal vereenigingen die blijkbaar onder communistischen invloed staan, welke door de nieuwe bepalingen zijn getroffen.

Overigens bevat deze afl. de geregelde rubrieken: Revue van brochures en van tijdschrift- en dagbladartikelen. — Buitenland (Een internationale antibolsjewikische ligue in het Verre Oosten). — Koloniale literatuur.

Koloniaal Tijdschrift.

De Sept.-afl. opent met eene beschouwing van K. J. Boeijinga over het omvangrijke visscherijbedrijf der Chineesche ingezetenen der onderafd. Bagan Api Api, met haar gelijknamige hoofdplaats gelegen in de afd. Bengkalis van het gewest Oostkust van Sumatra. Verschillende malen was dit bedrijf reeds een onderwerp van publicatie, doch de meeste dier artikelen gaven uitvoerige statistische cijfers over de visscherij en den daaruit voortvloeienden handel en het verkeer. De schr. laat deze punten vrijwel rusten en bepaalt zich tot een kort algemeen overzicht over de bevolking, het vischwater, de vischsoorten en het vischtuig, om daarna eene uitvoerige beschouwing te wijden aan de „Keur" op de inrichting, de registratie en de opruiming van djermals (visscherijstaketsels) en op de bangliau's (verblijfplaatsen der visschers) in genoemd centrum. Door welk een en ander de verhouding van den hr. B. een belangrijke aanvulling vormt der vorige publicaties.

De hr. Th. O. B. Günther schrijft een artikel over de marga-raden in Palembang, hun rechtspositie, samenstelling, bevoegdheden, inkomsten, enz. In het tegenwoordige stadium van ontwikkeling dier raden is volgens schr. nog weinig van hen te verwachten; eerst wanneer de bedoeling door de bevolking meer zal zijn begrepen en de meer ontwikkelden de hun gegeven bevoegdheden op doelmatige wijze zullen weten te benutten, de marga-raadsleden meer het besef zullen hebben in het algemeen belang te moeten werken in plaats van hun positie uit te buiten tot vermeerdering van eigen aanzien zonder meer; eerst dan zal nuttig werk van dit in 1922 ingestelde instituut kunnen worden verwacht.

Mr. S. Cohen Fzn. geeft eene uiteenzetting van de ontworpen „Stadsgemeente-Ordonnantie", een der jongste consequenties van de doorvoering der Indische bestuurshervorming. „Aan de gemeenten, die in de provincie blijven bestaan, wordt de naam stadsgemeenten gegeven, om ze te onderscheiden van de Inlandsche of dorpsgemeenten".

De hr. A. G. Deelman vestigt de aandacht op een eigenaardige instelling in het landschap Idi Rajau' (Atjeh), nl. een inheemsch kadaster-systeem, in 1917 door den toenmaligen zelfbestuurder Teukoe Tjhi' ingevoerd, welke „grondboekhouding" uitstekend voldoet en van de zijde der bevolking een groot vertrouwen geniet.

Onder het opschrift „een les te trekken uit de Soeban Ajam zaak" schrijft Dr. R. Broersma over toestanden en verhoudingen op cultuurondernemingen in de buitengewesten, welke aanleiding kunnen geven tot betreurenswaardige gebeurtenissen, zooals die zich op S. A. hebben afgespeeld.

De artikelenreeks wordt gesloten met eene bijdrage van den hr. H. Ch. G. J. van der Mandere, naar aanleiding van het jongste jaarverslag van het Alg. Syndicaat van Suikerfabrikanten in Ned.-Indië.

Overigens bevat de afl. de vaste rubrieken: Kroniek (De gaande en de komende Man. — Politiek economisch beleid. — De gezaghebbers) en Vreemde Ko- niën. (Rondom de Middellandsche zee. — Britsch Ind-

Koloniale Studiën.

Inhoud van jaarg. 10, No. 3 (Juni '26). Biologis- reiniging van afvalwater, door J. Groenewege. Larassen in Minangkabau, door W. J. Leyds Jzn. Tabakscultuur en tabaksproducten van Ned.-Indië, d- Mr. Th. A. Fruin. — Parlementarisme en Fascisme, d- Mr. A. B. Cohen Stuart. — Mededeelingen van de Stu- groepen. — Gedachtenwisseling. (Kadastrale vraags- ken in Ned.-Indië. — Textielnijverheid in Ned.-In- door H. L. Wajou). — Persoverzicht. (De landbouw- de Mededeeling der Regeering van Febr. 1926. — Inlandsche landbouw). — Economische kroniek. (nieuwste Indische welvaartsonderzoek, door Prof. Dr. H. Boeke). — Boekbespreking. (Een landbouwatlas Java en Madoera, door v. d. E).

De Indische Mercuur.

No. 35 (1 Sept. '26). Over de tabakscultuur in N- Indië, door H. J. Bool (naar aanleiding van een mo- grafie door J. R. Vleming Jr.). — Lombok rawit (cerij). — Handelsoverzicht van de Oostkust van matra. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelin- — Financieele berichten en verslagen, zoomede overige wekelijksche rubrieken. — De Afd. Han- museum van het Kol. Instituut geeft eene opgave literatuur over oliën, vetten en wassen.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 4 (24 Juli). Vroe- kaneelcultuur (in Indië), door S. Kalff (slot in No. 5). Rubber in de Filippijnen. — Vreedzame krokodillen den Maleischen Archipel (mededeeling van Dr. C- haus). — De zware droogte in Suriname. Een natio- ramp, door W. H. J. Liems en W. C. Clasener.

Id. No. 5. Bangelan (uit een rede van den hr. Zuy- hoff in den Volksraad). — Verzoek om inzending schadelijke insecten, door W. Bally. — Het verzam- en verpakken van beschadigde planten en schade- insecten. — Ernstige bedriegerijen met rubber. — geschiedenis der Winstaandeelkassen. (Ontleend eene beschouwing van Mr. Dr. H. H. A. van Gybl- Oosterhoff in de Ned. Mercuur). — Koloniaal Inst- (Mededeelingen ontleend aan het jaarverslag over 19- gedeelte „Voorlichtingsdienst).

Tijdschr. Kon. Ned. Aardr. Genootschap.

Sept. afl.: Dr. H. F. R. Hubrecht 15 Sept. 1844—1 A- 1926 (met portret), door J. F. L. de Balbian Verste- De expeditie naar het Wilhelmina-gebergte (Surina- door Dr. G. Stahel, II. (Bijlagen: A. Vegetatie eilandjes in de versnellingen van den Maupé- B. Andere ziekten dan malaria en anchylostomiasis de Saramaccaner Boschnegers aan den bovenloop de Suriname-rivier, door H. C. van Ommeren). Aardrijkskunde als studievak, door J. Brummelkamp. De differentiatie der schoolgeographie en het goed r- der Sociographie, door Dr. S. R. Steinmetz. — Nederlandsche (ex-Amerikaansche) Nieuw-Guinee peditie (mededeelingen in de rubriek Aardsrijksku- Nieuws). — O.- en W.-I. bibliogr. overzicht, door W. Muller.

Ned.-Indië Oud en Nieuw.

De Sept.-afl. bevat een belangwekkend artikel (mooie illustraties) van Dr. P. Wirz: „De dans met tooverstaf", waarin de schr. eene beschrijving geeft de bekenden Batakschen tooverstaf (een zeer ge- voorwerp in enthnogr. musea en voor verzamelaars ethnographica) en het gebruik dat de datoe (tooven- er van maakt bij zijn ceremonieën. — Verder brengt afl. het vervolg van W. O. J. Nieuwenkamp's Vaar- gen in tropisch Nederland, verlucht met interess- teekeningen van dezelfde hand.

Indië. Geïllustreerd Tijdschrift.

Jaarg. 10, afl. 12 (1 Sept. '26). Een en ander uit verleden, door L(ekkerkerker). IX (vervolg). Ove- naamsoorsprong. X. Java in het begin onzer ling. — De Indische Bank van Leening, door J. J. B- meier. — Het vraagstuk van Java's bevolkingsaa- door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis (vervolg). — Het meentelijk geschenk van Bandoeng aan de Staatssp- en Tramwegen (nl. een monumentale lamp op Stationsplein).

Inter-Ocean.

Uit den inhoud der Juni-afl.: Stamford Raffles, 178- 1826, door Ph. C. Coote. — The Netherlands East dies as the centre of international interests. — Wh-

Shadows dwell, by G. G. van der Kop. Photograps, by M. Vervoort. — The Patoeha, by R. P. Andersen. — An Interview with Dr. E. Mjöberg, the Swedish explorer of Central Borneo, by G. G. van der Kop. — The romance of rubber, by K. O. Moe.

Korte Berichten voor Landbouw, enz.

No. 31 (van 30 Juli '26) bevat o.a. Overzicht van de Productenmarkt op Java en Madoera gedurende het 2e kwartaal van 1926 (vervolg). — Overzicht van den invoer van enkele artikelen in de Buitengewesten gedurende 1925 (vervolg). — De markt voor enkele invoerartikelen op Java en Madoera gedurende het tweede kwartaal van 1926.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Behalve de gebruikelijke rubriek Jurisprudentie bevat afl. 6 van deel 123 o.m. de navolgende verhandelingen. Fouten in de wetgeving, door J. K. Onnen (vervolg: De Regeling van den termijn voor het verzet in art. 479 Rvd.). — Bevoegdheid in erfrechtgeschillen nopens grond, door B. t. H. — De Volkenbond in 1925, door v. H. — Eenige opmerkingen over de bedreiging met uitsluitend gevangenisstraf als hoofdstraf, in 't bijzonder in verband met art. 422 Strafwetboek, door C. A. Wienecke.

Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur.

In het jongste Nr. geeft zendeling Dr. Alb. C. Kruyt interessante bijzonderheden over de nadeelen van het Poso'sche huwelijksrecht, waarbij de man in het huis van de vrouw trekt. — (Vad.).

* * *

Algemeen verslag van het onderwijs in Nederl.-Oost-Indië over 1923 en 1924. Samengesteld door het Bureau van den Onderwijsraad. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Nederlandsch Zendingsjaarboek voor 1926/27. Uitgegeven door den Zendingsstudie-Raad te De Bilt. (Beknopte inhoudsopgave. Overzicht van het Zendingswerk in Ned. Oost- en West-Indië. — In memoriam Jkvr. H. de la Bassecour Caan. — Gegevens betreffende den ...id in Oost en West. — Zending onder de Joden. — ...m- en Adreslijst. — Register van plaatsnamen).

Industrialisatie voor Nederlandsch-Indië, door Ir. J. ...er Waerden. (Haagsch Maandblad. Sept. '26).

Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche ...s. No. 30 en 31, 24 en 31 Juli 1926. (Bureau voor Volkslectuur en aanverwante aangelegenheden te Weltevreden).

Vreemde invloeden in Nederlandsch-Indië, door Mr. W. F. Treub. (De Nederl. Mercuur, bijblad van Handelsberichten. 2 Sept. '26).

Het vreemde element in Nederlandsch-Indië, door Prof. Mr. H. Westra. (Econ.-Statistische Berichten. Sept. '26).

Het Bataviaasch Museum, door S. Kalff. (De Ind. Verlganger, 3 Sept. '26).

De reorganisatie van het Volksbankwezen, door Barre en J. H. Boeke. (Blaadje voor het Volkscredietwezen, Mei en Juni '26).

De voorstellen van den Ondernemersraad voor Suriname, door Mr. Dr. P. H. W. G. van den Helm. (Neerlandia, Sept. '26).

Padang-Pandjang, door Dr. S. W. Visser (mededeelingen in verband met de jongste aardbevingen). (De Indische Post, 24 Juli '26).

Het voorkomen van diamanthoudende gesteenten in Zuid-Oost-Borneo, door L. H. Krol. (De Mijningenieur, Juli '26).

De vischteelt in zoetwatervijvers, door E. J. Reijntjes. (Mededeelingen van de Afdeeling Landbouw. No. 10, Juni '26).

Bijdrage tot het verkrijgen van een inzicht omtrent de rentabiliteit van de Nederland—Ned. Oost-Indische Radiotelegraafgemeenschap, door Ir. A. E. R. Colette. (De Ingenieur, 4 Sept. '26).

Suriname.

„De West-Indische Gids" is verschenen met een dubbel nummer — September-October — waarin verscheidene belangrijke bijdragen.

Prof. dr. L. Knappert schrijft over *„de Labadisten in Suriname"*, een godsdienstige secte, waartoe ook de zusters van Gouverneur van Aerssen van Sommelsdijk hebben behoord. De in Suriname gestichte kolonie heeft slechts korten tijd bestaan. Haar lotgevallen worden uitvoerig door Prof. Knappert nagegaan, onder vermelding van vele bronnen. In het artikel wordt voorts gepubliceerd een manuscript dat zich in de Koloniale Bibliotheek te Paramaribo bevindt, het journaal n.l. van een reis, door eenigen der kolonisten van La Providence — de vestiging der Labadisten aan de Boven Suriname — naar de Boven-Cottica en de Coermotibo gedaan, zeker wel de oudste reisbeschrijving in Suriname. Ook de bij het reisjournaal behoorende kaart is in „De West-Indische Gids" afgedrukt. Alles in alles een zeer belangrijk stuk Surinaamsche geschiedenis. Een 25-tal jaren geleden hebben wij in Suriname verscheidene personen gekend, die den naam Labadie droegen. In „De Vraagbaak. Almanak voor Suriname, 1925", vonden wij in de adreslijst alleen nog vermeld J. E. Labadie, Zendeling te Bersaba in het district Boven Para.

Het tweede artikel is van de hand van Mr. Dr. C. F. Schoch en heeft tot titel: „De Ondernemersraad voor Suriname en zijne voorstellen betreffende den grooten landbouw". De schrijver geeft daarin een overzicht van het rekest van den Ondernemersraad met daarbij behoorende nota aan den Minister van Koloniën, waarover wij in het nummer van 5 Augustus schreven.

Mr. Schoch is plaatsvervangend voorzitter van den Ondernemersraad, waarvan Mr. M. W. F. Treub voorzitter is.

Het slot van het artikel moge hier volgen:

„Ik heb vertrouwen in het heldere inzicht van den Minister van Koloniën, Dr. J. C. Koningsberger; eveneens ben ik overtuigd van de instemming, die de voorstellen bij den tegenwoordigen Gouverneur, Baron van Heemstra en zijne raadslieden zullen vinden.

De Koloniale Staten in Suriname hebben in hun request aan den Minister van Koloniën van 1 Mei j.l., zooals in de nota wordt geconstateerd, reeds duidelijk uitgesproken, dat voor Rijkshulp voornamelijk in aanmerking mogen komen:

a. het verleenen van steun aan het kapitaal om in de kolonie een loonend emplooi te vinden en

b. het bevorderen van immigratie en kolonisatie.

Over twee hoofddenkbeelden van de nota van den Ondernemersraad bestaat dus reeds eenstemmigheid met dat vertegenwoordigend college.

Ook de Staten-Generaal vragen reeds jaren lang aan de Regeering om met afdoende plannen tot meerdere ontwikkeling van de kolonie te komen.

De voorstellen zelve zijn van dien aard, dat m.i. geen onbevooroordeeld kenner van Suriname de juistheid daarvan zou kunnen of willen betwisten. Zij hebben tenminste mijne onvoorwaardelijke instemming en die van alle in den Ondernemersraad vereenigde belanghebbenden en belangstellenden in de kolonie.

De voorteekenen voor eene eindelijke, gunstige regeling zijn dus in alle opzichten gunstig.

Moge ieder, die ten deze verantwoordelijkheid draagt, beseffen, dat het nu de tijd is om de zaken aan te vatten!!

Na het artikel van Mr. Schoch vinden wij in het tijdschrift een uitvoerig verweerschrift van den oud-Gouverneur van Suriname, den heer G. J. Staal, waarin hij opkomt tegen de beschouwingen van den Ondernemersraad n.l. tegen de bewering dat de in 1920 door hem ingevoerde verhooging van de loonen der contractarbeiders op de plantages, een der voornaamste oorzaken van de débâcle zou zijn.

Overigens onderschrijft ook de oud-gouverneur den hoofdinhoud van de nota en hij eindigt zijn artikel aldus:

„De gezindheid om Suriname te helpen uit den werkelijk nijpenden economischen nood met het, naar mijne vaste overtuiging éénig doeltreffend middel: de krachtige bevordering van een breed ontwikkeld, gezond landbouwbedrijf en het daaraan verbonden immigratie-kolonisatiestelsel begroet ik volgaarne met een oprechten goeden wensch."

Het volgende artikel, getiteld „Enkele opmerkingen over den sociaal-hygiënischen toestand en de geneeskundige verzorging van Suriname", is van de hand van Dr. P. H. J. Lampe. De zeer belangrijke beschouwingen zullen zeker de aandacht van Bestuur en Regeering trekken. Dr. Lampe eindigt zijne beschouwingen met deze woorden:

„Zwaar is de verantwoording dergenen die geroepen zijn het hygiënisch werk te leiden; niet de verantwoording voor het zieke individu, dat belangstelling, toe-

wijding en steun in overmaat ontvangt, waar de verantwoording voor het geheele Surinaamsche volk, dat — van alle kanten door ziekten bedreigd — nimmer nog in staat gesteld werd, zich te kunnen weren"....

Verder bespreekt Mr. B. de Gaay Fortman de Curaçaosche begrooting voor 1926 en de heer C. K. Kesler het in het vorige jaar verschenen boek van Dr. H. T. Colenbrander „Koloniale Geschiedenis", voor zooveel West-Indië betreft.

Als bladvulling is opgenomen een beschrijving die Ottho Keye in 1659 van de bacove gaf.

* * *

In „Neerlandia" van deze maand geeft Mr. Dr. P. H. W. G. van den Helm — tot kort geleden Gouvernementssecretaris in Suriname — kritische beschouwingen over *„de voorstellen van den Ondernemersraad voor Suriname"*, beschouwingen waaraan de Ondernemersraad zeker alle aandacht zal wijden. Wij komen in een onzer volgende nummers op dit belangrijk artikel terug.

* * *

In „De Nederlander" van 27 7 Augustus de eerste brief uit Suriname van Mr. Dr. H. H. A. van Gypland Oosterhof, die onlangs — tegelijk met Gouverneur van Heemstra — daarheen vertrokken is.

Na een beschrijving van den eersten indruk bij aankomst in Nederlandsch-Indië, zegt de schrijver:

„Hier in Suriname is dit gevoel van vreemdelingschap u vreemd. Welhaast overal kunt gij u in uw eigen taal uitdrukken, waar gij u in de Oost onmiddellijk van een uitheemsche taal moet bedienen bij de groote lagen van de inlandsche bevolking. Het besef dat u hier van stonde aan overmeestert is dat gij u bevindt in eigen omgeving"...

Hier nog deze aanhaling:

....„Neen, wat op onzen weg ligt is met ernst te zien, wat kan worden gedaan, dat dit Nederlandsche land worde opgeheven uit zijn verval, opdat wederom tot ontwikkeling kan komen de volle rijkdom die het biedt"....

* * *

In de September-aflevering van het „Tijdschrift v. h. Kon. Nederl. Aardrijksk. Genootschap" nieuwe berichten van de expeditie-Stahel naar het Wilhelminagebergte in Suriname. Hierover in een volgend nummer van ons blad.

* * *

Over het zilveren jubileum van den hoofd-directeur van de Surinaamsche Bank schrijft de „N. R. Ct." van 4 September, Avondblad D:

„Vandaag heeft mr. dr. C. F. Schoch, hoofddirecteur van de Surinaamsche Bank, zijn zilveren jubileum aan deze bankinstelling gevierd. Van het gebouw der bank aan de Heerengracht en van de oude patriciërshuizen in de omgeving, thans meerendeels kantoorgebouwen, was de vlag uitgestoken.

De jubilaris heeft vanmorgen in een intieme bijeenkomst, al degenen, die in nauwere betrekking tot de bank staan, ontvangen. De president-commissaris van de Surinaamsche Bank, de heer Abr. Müller, heeft hem hier namens het college van commissarissen geluk gewenscht en zijn groote verdiensten voor de instelling gehuldigd, waarna hij hem namens commissarissen een ameublement heeft aangeboden.

Namens de directie sprak mr. A. van Traa, directeur-voorzitter van de Surinaamsche Bank te Paramaribo, die zijn gelukwenschen vergezeld deed gaan van een Westminster-klok.

Woordvoerder van het personeel der bank was de heer J. H. Hendrikse, die een bronzen beeld, de Hooier, van Levie, aanbood.

In een hartelijke toespraak heeft mr. Schoch uiting gegeven aan zijn gevoelens van dankbaarheid.

Zeer vele bank- en handelsinstellingen hadden bloemstukken gezonden.

Telegrammen waren o.m. ingekomen van den minister van koloniën, dr. Koningsberger, en den gouverneur van Suriname, baron Van Heemstra.

Na de intieme bijeenkomst zijn zeer velen uit de bank- en handelswereld van Amsterdam mr. Schoch hun gelukwenschen komen aanbieden, onder wie de ondervoorziter van de Kamer van Koophandel voor Amsterdam, de heer R. H. du Mosch, die namens deze Kamer den jubilaris gecomplimenteerd heeft, en de heer Stroeve, voorzitter van de vereeniging voor den effectenhandel, die hem namens dit lichaam heeft gelukgewenscht."

Curaçao.

De Protestanten op de Bovenwindsche eilanden, op Bonaire en Aruba.

De omschijving der eeredienst-uitgaven, behalve post voor reiskosten van den bisschop luidt op de werp-begrooting voor 1927:

„Bezoldigingen of verlofbezoldigingen en tege koming in de kosten van vervoermiddelen van voorgangers van verschillende godsdienstige ge ten".

Bij nota van wijzigingen is daaraan toegevoegd: aan de Methodisten en Anglikaansche gemeenten de Bovenwindsche Eilanden ter voorziening in geestelijke behoeften".

In de toelichting wordt gezegd, dat deze nieuw dactie is voorgesteld, om moeilijkheden te voorko als zich hebben voorgedaan, bij de uitbetaling rende perioden van ontstentenis van den geest der Methodisten- en der Anglikaansche gemeente de Bovenwindsche Eilanden. Tevens wordt daar vermeden, zoo leest men daar, dat personen, die s zeer tijdelijk in Curaçao dienst doen, kunnen meenen aanspraak te mogen maken op rechten alleen aan Curaçaosche ambtenaren zijn gegeven. wijziging kwam ons in de gedachte toen wij ui persverslag der zitting van de synode der Hervo kerk over St. Martin lazen, hetgeen wij in ons blad 26 Aug. l.l. afdrukten. Aanvankelijk dachten wij een andere beteekenis der voorgestelde wijziging den rechtstoestand der protestantsche voorgangers de Bovenwindsche Eilanden is ons het ware nie kend. Vermoedelijk zijn zij gouvernements-ambten als de protestantsche en joodsche predikanten roomsche geestelijken op de benedenwindsche den, zij het al dat de ambtelijke verhouding voorgangers tot het gouvernement er een is van zonderen aard, waarover nog wel een en ander zeggen en meer meer nog te vragen zou zijn. To toe werd van alle inkomen uit de koloniale kas als zoldigingen of verlofbezoldigingen" gesproken. E dachten wij bij eerste lezing, dat men die boven sche protestantsche geestelijken het karakter van a tenaren wilde ontnemen. Waarschijnlijk is dat ook het gevolg van de nieuwe redactie, daar nu voortaan bijdragen uit de koloniale kas aan de gemeente len gegeven worden als „tegemoetkoming — ter ziening in de geestelijke behoeften". Anders al kunnen wij de onduidelijke, gewrongen redactie tot een behoorlijken zin maken.

In het verslag der commissie voor de Oost- en Indische kerken leest men nu volgens 't synode versiag, dat professor Knappert gewezen heeft o Hollandsche gemeente te Philipsburg op St. M waar men zoo gaarne een eigen predikant zou ben.

Deze wensch zal voor menigeen een verrassing Onder „de Hollandsche gemeente" in dit Hollan gebied zal wel verstaan moeten worden de gem der Hollandsch sprekenden, en men zal niet ver de waarheid zijn, wanneer men het aantal leden gemeente gelijk acht aan dat der in Holland gebor en dat is volgens het laatste K. V. (1925) niet gr dan 21, te klein toch om daarvoor een predikant te stellen.

De opmerking van prof. Knappert bracht ons to onderzoek naar den toestand op de Bovenwin Eilanden, en het viel ons op, dat daaromtrent w gegevens bekend zijn. Op St. Eustatius en St. M zijn Methodisten-gemeenten en op Saba werkt een likaansche geestelijke. Volgens het laatste „Kol Verslag" zijn op die eilanden achtereenvolgens 1530 en 827 protestanten. Hoevelen hiervan tot de noemden gemeenten behooren, wordt niet meege Ook van elders hebben wij daaromtrent geen geg kunnen vinden. Volgens de West-Indische encyc die dagteekent de Methodisten-gemeente op Sab 1777, en waren in 1816 op St. Martin 137 Gerefo den, 12 Lutherschen, 1396 Episcopalen, 11 Pre ranen, 9 Methodisten en 1 Universalist. Tot het der 18de eeuw zou de NederDuitsch Hervormde meente op St. Eustatius bestaan hebben.

Wat wij uit verschillende gegevens verder tre is een wonderlijk uiteenloopend allegaartje.

Voor St. Eustatius vinden wij:

in 1817 (bij De Hullu): 218 protestanten, wa „het grooter aantal" calvinisten en episcopalen, theranen, 6 methodisten,

in 1863 (bij Van den Gon Netscher): 1196 Ned. vormden en 320 methodisten,

in 1865 (bij Wijnmalen); 1494 protestanten en 340 methodisten,
in 1866 (bij Van der Gon Netscher): 1583 Ned. hervormden en 300 methodisten,
in 1875 (bij Wijnmalen): 859 protestanten en 550 methodisten,
in 1886 (bij Wijnmalen): 1574 protestanten en 467 methodisten.

Voor St. Martin:
in 1863 (bij Van der Gon Netscher): 2445 Ned. hervormden, geen methodisten,
in 1865 (bij Wijnmalen): 520 protestanten en 1798 methodisten),
in 1866 (bij Van der Gon Netscher): 2331 Ned. hervormden, geen methodisten,
in 1875 (bij Wijnmalen): 2397 protestanten, geen methodisten,
in 1886 (bij Wijnmalen): 3084 protestanten, geen methodisten.

Voor Saba worden over de genoemde jaren alleen „protestanten" en „Ned. hervormden genoemd en wel achtereenvolgens: 1332, 1353, 1329, 1402, 1658.

Na 1886 staan deze gegevens niet tot onze beschikking.

Plaatsen wij nog even de verzamelcijfers der protestanten over 1886 en 1924 naast elkaar, dan zijn deze: voor St. Eustatius: 2041 en 742, voor St. Martin: 3084 en 1530, voor Saba: 1658 en 827.

Welk een achteruitgang! Trouwens de achteruitgang der geheele bevolking is geweldig.

St. Eustatius:	1886: 2312	1924: 1103
St. Martin:	1886: 4526	1924: 2265
Saba:	1886: 2458	1924: 1615

Het zou niet zonder belang zijn te weten hoeveel niet-Wesleyanen en niet-Anglikanen er onder de tegenwoordige protestanten zijn.

Wie helpt ons eens aan een behoorlijk overzicht van den loop der bevolking in de kolonie Curaçao?

Ten slotte nog een opmerking over Bonaire en Aruba. Bij een nog aanhangig voorstel tot wijziging der begrooting voor 1927 is aan de genoemde omschrijving van de bedoelde post toegevoegd: „zoomede kosten van voorziening in de godsdienstige behoeften van de Protestantsche gemeenten op Bonaire en de Bovenwindsche Eilanden," zulks „opdat bij opheffing van het ambt van godsdienstleeraar bij de protestantsche gemeente op Bonaire, als landsbetrekking, toch een krediet beschikbaar blijft voor kosten ter voorziening in de godsdienstige behoeften van die gemeente."

Het voor den leeraar bij de Hervormde gemeente op dat eiland uitgetrokken bedrag is echter onveranderd gelaten, waarschijnlijk omdat over de opheffing van dat ambt nog geen beslissing is gevallen.

Zou deze zaak ontgaan zijn aan de aandacht der Commissie voor de Oost- en West-Indische kerken of niet gemeld zijn als vallende buiten het verslagjaar?

Het trof ons, dat in de begrootingsstukken gesproken wordt van „Hervormde gemeente" op Aruba en Bonaire, omdat, naar ons beste weten, toch ook daar de hervormden en lutherschen „vereenigd" zijn. Ds. van Dissel deelt dit ten minste mee, en hij spreekt ook van de „vereenigde protestantsche gemeente" te Aruba en Bonaire.

Geschiedkundige Sprokkelingen.

Curaçao en Haïti.

Toen Kikkert nog maar nauwelijks het bestuur in 1816 aanvaard had, schreef hem uit (Aux) Cayes 12 ... 1816 een zekere P. Brillamburg, blijkbaar oud-Curaçaoënaar, of de vlag van Hayti in de haven van Curaçao zou toegelaten zijn; hij wees op het voordeel, dat St. Thomas van deze toelating gehad had. Kikkert schreef daarover aan den President Petion en kreeg het volgende antwoord:

Alexandre Pétion Président d'Hayti à son Excellence le Vice Amiral Kikkert Gouverneur Général de Curaçao et des Iles qui en dépendent.

Monsieur le Vice Amiral,

J'ai reçu la lettre que Votre Excellence m'a fait la faveur de m'écrire le 13 avril expiré, par laquelle elle m'informe que les batimens de commerce sous le pavillon de la République d'Hayti pourront librement fréquenter les ports sous les ordres, et qu'ils y seront favorablement reçu.

Je suis charmé de cette circonstance dont le but est d'étendre les relations commerciales des deux pays, et d'unir entr'elles les nations qui les habitent par les liens d'un interèt réciproque. J'ai la satisfaction d'informer Egalement V. E. que le pavillon hollandais sera accueilli dans les Ports de la République que j'ai l'honneur de Présider, avec tous les egards qui sont dus à la nation loyale dont il est le signe, et de la maniere dont il l'a toujours été jusqu'à ce jour.

J'ai fait prévenir les commercians de ce pays des dispositions bienveillantes de V. E. j'ai tout lieu d'espérei qu'ils sempres seront de les mettre à profit.

Je pue Votie Excellence de recevoir l'assurance de la haute considération avec laquelle j'ai l'honneur de la saluer.

PETION.

Uit den Verren Vreemde.

Genève—Tanger.

't Is een oud middel om zijn wil door te drijven, maar 't blijft blijkbaar in gebruik. Wenscht een mogendheid iets te krijgen, waarop zij geen recht heeft en dat men haar niet gunt, dan verklaart zij zich bereid afstand te doen van dien wensch, mits als vergoeding voldaan wordt aan een ander verlangen, waarop zij nog minder recht heeft en dat men haar nog minder gunt. Hierbij bestaat dan de verwachting, dat men zich laat vangen door en voor de keuze, en dan een van de twee het minst erge aanvaardt, of indien geen van de twee wordt verkregen, kan de eischer verontwaardigd doen over de niet verkregen compensatie voor hetgeen hem onthouden is.

Dit is weer het politieke spel van Spanje bij zijn eisch om een permanenten zetel in den Raad van den Volkenbond, eisch waarvan 't wel afstand zou hebben willen doen als zijn positie in Tanger, overeenkomstig het nader omschreven verlangen, zou worden versterkt.

Op gevaar af van op herhaling betrapt te worden, meenen wij het verloop van zaken, voor zoover den Raadszetel van Spanje betreft, nog eens in herinnering te moeten brengen.

De Raad van den Volkenbond heeft permanente en losse zetels. Vaste zetels bekleeden tot nu toe de mogendheden, die tijdens den grooten oorlog aan de zijde van den overwinnaar als de groote mogendheden werden beschouwd, behalve de V. S. van N.-Amerika, die, al heeft Wilson den stoot tot het oprichten van den V. B. gegeven, niet tot het lidmaatschap ervan wenschen toe te treden.

Van de losse zetels werd één aan Spanje toegewezen. Voor hoelang een staat een dergelijken zetel zou bezetten was niet vooruit bepaald. De Raad zou hieromtrent zelf hebben te beslissen, met algemeene stemmen. Ettelijke malen was de kwestie daar te berde gebracht: hoe lang? Spanje had de beslissing hierover steeds tegengehouden, door zijn tegenstemmen zou elk voorstel kelderen. Op die manier verzekerde het zich zelf, en elk der medezittende andere (losse) staten, eigenlijk een permanenten zetel.

Onder de grieven, welke men tegen den V.B. had, kwam die van de voortgezette oorlogspsyche, doordien de overwinnaars de toonaangevers bleven en het overwonnen Duitschland uitgesloten bleef, zich al luider doen gelden. De toelating van Duitschland werd al meer en meer waarschijnlijk, maar Duitschland ambieerde die alleen als 't ook een vasten zetel in den Raad van den V.B. zou krijgen.

't Leek of in Locarno de beslissende stap in de gewilde richting gedaan was. Frankrijk, Engeland, Italië, Japan, houders van een vasten zetel, en de andere mede bij Locarno betrokkenen koppelden de daar onderling en met Duitschland gesloten overeenkomsten zelfs vast aan de opname van Duitschland in den V.B.; de tractaten zouden ingaan bij en door de toelating van Duitschland tot den V.B.

Dra bleek nu echter, dat de tijd voorbij is waarin de zich als almachtig beschouwende groote mogendheden, over de wereld te gebieden hebben. De V. B. zal hun dit moeten leeren; dit kan een mooie taak voor de nieuwe instelling zijn, maar de mogelijkheid is ook niet uitgesloten, dat de V.B. hierop nog eens te barsten kan stooten.

Polen, dat in Locarno heeft mede aangezeten, had zich er gevoelig over getoond, dat het geen zetel in den V.B.-Raad heeft. Het meende aanspraak te mogen maken op een vasten zetel, maar 't liet zich eerst, naar 't scheen wel vinden voor een lossen zetel. Nu de toelating van Duitschland toch geregeld moest worden, zou de kwestie van de losse zetels ook afgedaan kunnen worden, men zou het aantal met een drietal kunnen uitbreiden. Door tevens den tijd van aftreden te bepalen, zou ieder lid van den V.B. eens een kans krijgen, overeenkomstig de aanvankelijke bedoeling van 't losse-zetel-stelsel. Maar nu kwam Spanje weer in 't geweer (of mag deze uitdrukking niet meer gebezigd worden

in den vredesbond?) 't Bracht zijn eisch om een permanenten zetel in herinnering. 't Spanje van Primo de Rivera voelt zich weer ten volle groote mogendheid, met een lossen zetel, die 't morgen kwijt kan raken, voelt 't zich in den V.B. niet naar rang en stand vertegenwoordigd. Kreeg 't geen permanenten zetel, dan zou men de kwestie der Raadszetelsverdeeling en van Duitschland's toetreding wel op de agenda mogen brengen, maar Spanje stelde dan geen belang meer in den V.B., 't zou niet aan de stemming komen deelnemen.

Spanje bleef met deze opvatting niet alleen staan. Toen Polen den Spaanschen eisch vernam, bracht 't ook weer zijn verlangen naar een permanenten zetel te berde. Brazilië stelde eenzelfden eisch in zóó positieven vorm, dat het zijn lidmaatschap van den V.B. heeft opgezegd, toen Genève geen gewillig oor leende. China deed eenzelfde geluid hooren; 't is nog niet uitgetreden, maar 't houdt den knop van de deur toch in de hand.

De voorjaarsvergadering van den V.B., die over Duitschland's toelating zou hebben te beslissen, ging onverrichter zake uiteen. Het zomerberaad van het speciaal hiertoe gehouden overleg, vond deze oplossing: Behalve Duitschland zou geen ander land een nieuwen, vasten zetel krijgen. Het aantal losse zetels zou van 6 tot 9 uitgebreid worden, de bedoeling hierbij wijst o.a. op een zetel voor Polen. Elk jaar zou een derde aftreden, de aftredende staat zal in den regel niet dadelijk herkiesbaar zijn, maar — nu komt de vondst — in aangegeven verhouding en volgens aangegeven werkwijze kan niet alleen voortzetting van het losse mandaat veroorloofd zijn, maar kan de toezegging hiertoe, ditmaal voor hoogstens 3 staten, reeds bij voorbaat worden gedaan, voordat de 3-jarige termijn verstreken is. Hoewel zulks niet voor een bepaald geval uitgewerkt werd, was de bedoeling duidelijk, dat Spanje de toezegging zal krijgen voor den nu beginnenden en den daarop aansluitenden termijn een lossen zetel te behouden. Verder is gedacht aan Polen en aan Brazilië. *)

Polen heeft met deze mogelijkheid vrede genomen; Spanje niet; Brazilië heeft zijn ontslag nog niet herroepen. De Raad van den V.B. is thans, sedert 2 September, te Genève in vergadering bijeen. Eerste-rangs kopstukken, als Chamberlain en Briand, vertegenwoordigen de regeeringen, maar de Spaansche vertegenwoordiger de Palacios heeft Genève verlaten.

Madrid stelt zich op 't standpunt: ik houd niets tegen, ik werk niets mee, de V.B. interesseert mij niet meer.

Onder die omstandigheden is de zooeven aangegeven regeling door den Raad van den V.B. aangenomen. Toelating van Duitschland en zijn opname als vastlid in den Raad kan nu aan de orde komen, zonder verzet van Spanje.

Of Spanje uit den V.B. zal treden, of 't, indien 't zulks niet doet, in zijn afzijdige houding zal volharden? Wij achten 't niet onwaarschijnlijk dat het alsnog met den semi-permanenten Raadszetel genoegen zal nemen, nu 't in Tanger toch ook niets gewonnen heeft.

Wij hebben nu nog even aan te geven hoe de Tangerkwestie door de V.B.-aangelegenheden heen werd gemengd.

De acte van Algeciras, die twee jaren voordat de groote oorlog begon, een oplossing trachtte te geven voor de Marokko-moeilijkheden, was onderteekend door alle mogendheden, die destijds bij dat vraagstuk eenig belang hadden. Tanger kreeg daarbij een internationaal instituut, waarbij Engeland, Frankrijk en Spanje tot de voogden ter plaatse werden aangewezen. Nu Spanje, dank zij Fransche hulp, de lastige Riffgeschiedenis zoowat heeft weten te bedwingen, en nu Primo de Rivera aan zijn land weer den luister van voorheen wil terug bezorgen, zou hij gaarne Tanger met omgeving doen toevoegen aan het Spaansche gedeelte van Marokko. Zoo is hij er toe gekomen, toen de vastezetelvraag in den Raad van den V.B. geen gehoor vond, dan Tanger als dispensatie te vragen. Die twee zaken hebben echter niets met elkander uitstaande, de beslissing erover berust ook niet bij dezelfde bevoegden. Hiervoor wist de Spaansche dictator ook een middel te bedenken. Hij vroeg Tanger niet als een aan Spanje bepaald toe te wijzen protectoraat-gebied, neen, het zou tot een door den V.B. uit te geven mandaatland gemaakt kunnen worden en als zoodanig dan aan Spanje toegewezen worden. Primo de Rivera maakte alles zoo mooi gereed, dat men maar te slikken had. De mogendheden, die in eenig opzicht in aanmerking konden komen, in deze een woordje mee te spreken, werden uitgenoodigd den 1en September te Genève bijeen te komen; te Genève waar den 2en September de V.B. zijn handelingen over de Raadszetels zou inzetten. Spanje, dat pas een verbond van nauwere vriendschap met Italië gesloten had, dat wist hoe de erop gesteld is scheuring te voorkomen, dat er zich bewust was hoe 't drijven van Polen, China, Brazilië Duitsche toelating dwarsboomde, verwachtte veel dezen slimmen zet. Maar 't heeft de kous op den ko kregen. Vrijwel van alle zijden werd geantwoord: er over Tanger te spreken valt, zijn wij hiervoor te den, maar daarvoor is de V.B. niet de aangewezen legenheid en lijkt Genève ook minder de best ge plaats. Spanje had andermaal getoond de V.B.'s taak te verstaan. Zoo-ook wat de V.B. mandaatlanden be Het desbetreffende artikel (22) van het V.B.-ver heeft betrekking op gebieden die, „tengevolge van oorlog, niet langer onderworpen zijn aan de souve teit van de staten, die ze tot dusver bestuurden"; onder is Tanger niet te brengen.

Of 't toch nog eens tot een Tanger-conferentie komen? In elk geval is de bedoeling van 't te brengen nu faliekant uitgekomen.

Spanje heeft geen vasten zetel in den V.B.-Raa het heeft niets verkregen ten opzichte van Tanger. als boven reeds gezegd, is 't niet onwaarschijnlijk wanneer straks over Duitschlands opname in den gunstig beslist zal zijn, hetgeen eindelijk verz lijkt, dat Madrid dan met den verlengden lossen alsnog genoegen zal nemen.

Wat Brazilië, Spanje, Polen, China doen, drijven dwingend om een vasten zetel, is zeker niet sympa de wijze waarop door Spanje van zijn veto-macht bruik is gemaakt zal evenmin waardeering ku oogsten. Maar aan hun uiting ligt toch een als r matig te erkennen gevoel van wrevel ten grondslag dit legt in hun actie toch iets, dat in zijn gevolgen nu nawerking kan hebben. De V.B. zal zich bewust mo worden een wereldbond te zijn, met algemeene vr strekking; Amerika, Azië, Australië willen ten volle geteld worden, en Europa wil niet naar de pijpen Parijs en Londen blijven dansen. Voor dit probl heeft Genève een oplossing te vinden; aan die be ling moet Genève de wereld doen gelooven. Missch zal de opname van Duitschland hiertoe ten goede nen meewerken.

*) Wanneer een staat zijn lidmaatschap van den V. B. opzegt, gaat dit eerst 2 jaren daarna in. Binnen dien tijd kan het ontslag herroepen worden.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Nijmegen.

OPROEP.

Aan de leden der afdeeling Nijmegen.

Het Bestuur der afdeeling heeft door persoon propaganda het ledenaantal over de 100 gebracht oorspronkelijk aantal leden is verdrievoudigd. wordt het tijd, den leden aan te sporen mede te ken om in den komenden winter het noodige succ bereiken. Het winterprogramma is bijna gereed. leden-avond in October, een tentoonstelling met a sprekers in November. Mogen we op Uwe getrouwe komst rekenen?

Werft leden! Maakt propaganda!

De Secretaris,
B. v. d. Berghstraat 74. GESCHE

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

De heer W. A. Uiterwijk te Nijmegen deelt ons mede, dat hij aan zijn voornemen, om bij genoeg deelname een album samen te stellen van Sum Westkust, geen gevolg kan geven wegens onvold belangstelling. (Zie de mededeelingen dienaang in vorige Nos. van dit blad).

Aan Heeren Secretarissen ter overweging bij het ken van propaganda:

1e. de personen, wier namen in de kolommen het K. W. worden vermeld en nog geen lid zijn Oost en West, daarmede in kennis te stellen en uit te noodigen zich als lid op te geven;

2e. onderwerpen in het Orgaan behandeld en belang voor personen in de afdeeling woonachtig hunner kennis te brengen met verzoek als voren.

Van het Informatie-Bureau:

INDISCHE VERLOFGANGERS.

G. J. Wolbers, Ingenieur 1e kl. bij de Staatssp. en tramw., 3e Ebbingestraat 18, Kampen.

Th. Versteegh, Architect bij den Waterstaat en 's Lands Burg. Openbare Werken, Anthonie Duijckstraat 122, 's-Gravenhage.

J. W. J. Beek, Ingenieur 2e klasse bij de Staatssp. en tramw., p/a Mevrouw v. d. Moer, Emmastraat 13, Den Haag.

C. Robbers, Ingenieur 1e kl. met den persoonlijken titel van Hoofdingenieur 1e kl. bij den Waterstaat, van Weede van Dijkveldstraat 13, Den Haag.

J. C. Groeneveld, Gedipl. techn. Ambtenaar 2e kl. bij de P. T. T., Utrechtscheweg 118, Arnhem.

G. J. Oudshoorn, Administrateur bij den Magazijndienst der Genie, Hoofdweg 59, huis, Amsterdam.

R. F. de Lizer, Hoofdcommies op het gewestelijk kantoor te Makassar, Obrechtstraat 475, Den Haag.

P. M. Vissers, Gediplomeerd gezaghebber bij het Binnenl. Bestuur, p/a Mevr. V. Jacoby, Nieuwe Huizen 6, Breda.

J. W. van Marle, Onderwijzer 1e kl. bij het O. E. L. O.; p/a. Ned. Handel-Mij., Den Haag.

W. J. de Graaf Jr., fg. Opzichter 1e kl. bij den Waterstaat en 's Lands B. O. W.; Baronielaan 201, Ginneken.

Mutatiestaat van 1 tot 8 September.

Nieuwe Leden:

	Geïntroduceerd door:
K. H. Jansma, Arnhem, Bergstraat 19. f 5.—	Secretaris Afd. Arnhem.
Pollmann, Arnhem, Bakkerstraat 40—41. f 5.—	Secretaris Afd. Arnhem.
J. Stigter, Arts, Apeldoorn, Jachtlaan 202. f 5.—	Mejuffrouw J. Brandt te Apeldoorn.
Cramwinckel, Burgemeester van Purmerend. f 5.—	Secretaris Afd. Amsterdam.
Wierts v. Coehoorn, Hilversum, Middenweg 4. f 5.—	Secretaris Dagelijksch Bestuur.
F. J. Kroon, oud-Resident van Menado, Den Haag, Beeklaan 407. f 12.—	den Heer J. C. Hietink te Den Haag.
J. van Mook, Controleur B.B. m. v., Den Haag, Zeestraat 55. f 5.—	Eigen aanmelding.
J. G. Wiebenga, Voorburg, van Naeltwyckstraat 1. f 5.—	Eigen aanmelding.
van Steenbergen, Kantoorhoofd 1e kl. P.T.T., Den Haag, Bentinckstraat 18. f 5.—	Secretaris Afd. Den Haag.
K. Cock, oud-Onderwijzer 1e kl., Den Haag, Obrechtstraat 496. f 5.—	Administrateur „Oost en West".
Kleinegris, Ambtenaar van de gemeente Semarang, Den Haag, Ant. Duyckstraat 50. f 5.—	Administrateur „Oost en West".
J. F. J. Schnebbelie, Directeur Katholiek Indisch Bureau, Den Haag, Carpentierstraat 153. f 5.—	Administrateur „Oost en West".
W. H. Röder, Kolonel b. d., Nijmegen, Mesdagstraat 8. f 5.—	Voorzitter Afd. Nijmegen.
F. H. van Gelder, Scheepsbouwmeester, Nijmegen, Huygotstraat 2. f 5.—	Voorzitter Afd. Nijmegen.
J. Matthes, oud-Luit.-Kolonel, Nijmegen, Batavierenweg 29. f 5.—	Voorzitter Afd. Nijmegen.
M. H. Nijst, Accountant, Nijmegen, Sloetstraat 3.	Voorzitter Afd. Nijmegen.
Eilers, oud-Luit.-Kolonel, Nijmegen, Mr. Franckenstraat 13. f 5.—	Voorzitter Afd. Nijmegen.
Bothof, Accountant, Nijmegen, Berg en Dalsche Weg 25. f 5.—	Voorzitter Afd. Nijmegen.
W. F. Bax, Officier van Gezondheid 1e kl., Nijmegen, Javastraat 101. f 5.—	Voorzitter Afd. Nijmegen.
Weltevreede, Administrateur Rubberonderneming „Tanah Radja", Kisaran (S. O. K.). f 12.—	Hoofdvertegenwoordiger Oost en West in Oost-Indië.
J. van der Linden, Administrateur Onderneming „Anim Sand I—IV", Kalibaroe (Banjoewangi). f 6.—	Hoofdvertegenwoordiger Oost en West in Oost-Indië.
P. F. H. Dikschei, Administrateur s.f. „Soerowinangoen", Cheribon. f 6.—	Hoofdvertegenwoordiger Oost en West in Oost-Indië.

Nieuwe Begunstigers:

A. E. L. Steens Zijnen, Nijmegen, St. Annastraat 8. f 2.50	Voorzitter Afd. Nijmegen.

Afschrijven:

A. Koops, Gep. O.-I. Ambtenaar, Den Haag, François Valentijnstraat 207 (overleden).

W. Wethmar, Oud-Kapitein N.-I. L., Nijmegen, Berg en Dalsche Weg 93.

Adresveranderingen:

J. C. Koningsberger, Minister van Koloniën, van: Utrecht, Alexander Numankade 6 naar: Scheveningen, Gentsche Straat 161. f 5.—

F. van Vliet, Luit.-Kolonel der Genie N.-I. L., van: Rotterdam, Schiekade 99 naar: Bilthoven, Gezichtslaan 7. f 5.—

Adriaanse, Controleur B. B., van: San Constantine-Fië naar: Amsterdam, Lomanstraat 102b. f 5.—

Zeehandelar, van: Bandoeng naar: Watergraafsmeer, Hooge Weg 94, p/a. M. Robart, f 5.— (behoort tot Afd. Amsterdam).

Duidema, Amsterdam, van: Spuistraat 200 II naar: Pieter Aertszstraat 34 II.

W. L. Jansen, van: Zandvoort, Zeestraat 5, naar: Djokdja, Toegoe 6B.

Wouters, Oud-Hoofdingenieur S.S. N.-I., van: Overveen, Julianalaan 53 naar: Voorthuizen (Gld.), p/a. Badings. f 5.—

C. Schalkwijk, Rotterdam, van: Westersingel 16 naar: Van Vollenhovenstraat 20.

J. F. A. Lieferinck, Arnhem, van: Kastanjelaan 28 naar: Utrechtsche Weg 93.

R. Boele, van: Den Haag, Vivienstraat 40, naar: Rijswijk (Z.-H.), Regentesselaan 4.

K. Ch. van Haastert, Ass.-Resident m.v., Den Haag, van: Frederik Hendriklaan 119 naar: Groot Hertoginnelaan 223.

W. Kloos, van: Den Haag, Frederik Hendrikplein 2 naar: Brussel, Rue Hobbema 29.

Jhr. H. G. A. Quarles van Ufford, van: Den Haag, Carel van Bylandtlaan 30 naar: c/o. Shell Co. of California, San Francisco, 200 Bush Street.

A. Th. Hoogesteger, van: Tebing Tinggi naar: Rhenen, p/a. Mevrouw Boodt.

W. H. Gerritsen, Civiel Gezaghebber B.B., van: Sibolga naar: Bengkalis.

W. K. Grijzen, Beheerder Pandhuisdienst, thans geplaatst bij Gouv. Pandhuis, Pasar Sènen 38 te Weltevreden.

Dr. Th. G. Th. Pigeaud, thans te Soerakarta, Soerjasoegjantan, Totogan.

Dr. M. Duijster, Militair Apotheker 1e kl., thans te Bandoeng, Menadostraat 4.

P. A. Emanuel, Controleur B.B., thans te Meester-Cornelis.

Aan de Leden van „Oost en West"

Het bestaan van het „Koloniaal Weekblad" is, dit behoeft geen betoog, een levensbehoefte voor Uw vereeniging.

Op twee manieren kunt U het orgaan steunen:

1°. door de adverteerders, die Uw weekblad helpen financieren, met Uw inkoopen te bevoordeelen en daarbij den naam van het blad te vermelden,

2°. door Uw leveranciers aan te sporen in Uw orgaan te adverteeren, of door onzen reiziger bij Uw leveranciers een introductie te verschaffen.

Mogen wij op Uw medewerking in deze rekenen?

DE UITGEEFSTER.

Vereeniging „OOST en WEST"
HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 'S-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. De gedelegeerde dezer Commissie, de Heer J. C. HIETINK, Prins Mauritsplein 23, Haag, Tel. 50752, neemt belangeloos de zorg op zich van in Nederland vertoevende kinderen en lieden uit Oost- en West-Indië, die hier te lande geen familie of kennissen hebben, die dit kunnen

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West- of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk ge- personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstr. 's-Gravenhage, Telef. 14519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlich- zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag, Telef. 507 52. Dit „Te- biedt aan studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië, wier ouders niet in Nederland toeven, tegen matigen prijs een tijdelijk verblijf aan, desgewenscht met hulp en voorlichting. Aan- te richten tot den Directeur, den Heer J. C. HIETINK of den administrateur, den Heer W. MEIJER.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaer- 's-Gravenhage, waar Ned.-Ind. bedienden een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. In- bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetr- willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Telef. No. 50248.

LEESZAAL, Heulstraat 17. Bevat de actueele lectuur betreffende Oost- en West-Indië.

NEDERLANDSCHE REISVEREENIGING (Anna Paulownastraat 48, Den Haag). Samenwerking ten aan hen die uit Nederland naar Indië gaan en omgekeerd, op de landreis in Europa reisgelegenh- verstrekken als waarborg voor een billijke en belangwekkende reis.

BUREAU VOOR ADVIEZEN op huishoudelijk- en maatschappelijk gebied, onder leiding van de J. Franco Mendes—Calisch en L. Kappeijne van de Coppello—Wijgers. Spreekuur Donderdagmidda- 2—4 en volgens afspraak, Nic. Maesstraat 57, Amsterdam, Tel. 22492.
Aan dit bureau is een cursus verbonden ter opleiding van vrouwen en meisjes die naar Indië gaan.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede d-
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring- Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (Thans in revisie).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (Thans in revisie).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederl.-Indië, zoomede verplegers en verpleegsters, militaire apothekers bij den Burgerlijken Militairen Geneeskundigen Dienst aldaar.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Ind.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (Opnieuw herz-
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegr.- en Telef.dienst in N.-I.** (Op nieuw herz-
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber (caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-Ind.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Onze Koloniën. Prijs **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.
No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
„ 2. Indische toestanden gezien door een inlander.
„ 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
„ 4. Sarikat-Islam.
„ 5. De Suikernijverheid in Nederlandsch-Indië.
„ 6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
„ 7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
„ 8. De Europeesche vrouw in Indië.
„ 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
„ 10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.
No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
„ 2. Het Javaansch tooneel.
„ 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
„ 4. De theecultuur op Java.
„ 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
„ 6. Een doode taal in Indië.
„ 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
„ 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
„ 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
„ 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.
No. 1. Over Bali en zijne bewoners.
„ 2. Bevloeiing in Nederlandsch-Indië.
„ 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
„ 4. Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.
No. 5. Nederlanders in Indië.
„ 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
„ 8. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-Indië.
„ 9. De Slavernij in Oost-Indië.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger Vereen. in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Tandjong Balei, Sumatra's Oostkust.